

16+

Шчасце
нарадзіцца
тут
стар. 4

Літаратурнае
асарці
да свята
стар. 6

У Новы год —
разам
з «Вожыкам»
стар. 12-13

Спатканні ў ноч пад Новы год

Фрагмент экспазіцыі выставачнага праекта «Музей ёлчных цацак» у Нацыянальным гістарычным музеі Рэспублікі Беларусь.

Пераглядзець «Карнавальную ноч» Эльдара Разанава ці любімыя часткі кінагісторыі пра Гары Потэра, перачытаць «Вечары на хутары Каляя Дзіканькі» Мікалая Гоголя або «Калядную песню ў прозе» Чарлза Дзікенса, зноў паслухаць найлепшыя святочныя песні, напрыклад, «Have Yourself A Merry Little Christmas», «Let It Snow! Let It Snow! Let It Snow!», «Silent Night, Holy Night», «White Christmas» у выкананні Фрэнка Сінатры... У кожнага свае традыцыі, якія дапамагаюць адчуць ці хутчэй стварыць вакол сябе атмасферу радасці і веселасці, уласціваю такой каляндарнай даце, як Новы год. Усяго толькі адна ноч, але колькі прыемнага ёй папярэднічае!

Натуральна, ужо даўно ніхто не звяртае ўвагі на бытаніну, звязаную з самім Новым годам і Калядамі ў розных краінах. Дзе як, а ў нас вырашылі дакладна, што ўсё гэта цяпер — навагоднія святы, якія пэўным чынам дапаўняюць адно аднаго. Агульнае ж святкуем сёння. Нясумнай вам ночы, багатай на сустрэчы і ўсмешкі родных і блізкіх! І няхай шчасціць у новым годзе! Ён ужо недзе ў дарозе...

акцыі

Падарункі для «SOS — Дзіцячай вёскі»

Акцыя «Нашы дзеці», якая праходзіць па Рэспубліцы Беларусь не першы год, звязана і з падарункамі кніжнага характару. У розныя дзіцячыя ўстановы мецэнаты, дзяржаўныя службоўцы прыходзяць не толькі з цукеркамі... Вось і ў самыя перададзеныя Новага года па добрай традыцыі міністр інфармацыі Рэспублікі Беларусь Уладзімір Пярцоў наведваў «SOS — Дзіцячая вёска Мар'іна Горка».

Фота Кастуся Дробава.

Салодкія падарункі і кнігі ад дзяржаўных выдавецтваў краіны былі ўручаны дзецям, якія жывуць у некалькіх сямейных дамах. Жывуць сапраўды ва ўтульным сямейным цяпле, нягледзячы на некаторыя перыпетыі, што выпалі на лёс хлопчыкаў і дзячынак.

— Мы даўно пасабравалі з Міністэрствам інфармацыі, — расказвае дырэктар установы Дзмітрый Калтовіч. — Да нас на святочную ёлку заўсёды прыязджае кіраўнік ведамства, супрацоўнікі міністэрства. Ды і не толькі ў перададзены Новага года сустракаемся. Памятаю, што з міністрам дзеці і ў футбол гулялі. Будзем рады часцей быць у нашай установе беларускіх пісьмennisкаў.

Пандэмія наклала сваю пячатку на сам характар, арганізацыю мерапрыемства. Нягледзячы на марознае надвор'е, хаця мінусавая тэмпература не такая ўжо і вялікая была, удзельнікі свята сабраліся каля ўпрыгожанай ёлкі на вуліцы. Тут і падарункі былі ўручаны, і выступленні гасцей прайшлі, і свята па сцэнарыі на свежым паветры.

Выступаючы з прывітальнымі словамі, міністр інфармацыі Уладзімір Пярцоў пажадаў шчасця, удачы, поспехаў насельнікам «SOS — Дзіцячая вёска Мар'іна Горка». Пажадаў усім маладым людзям ісці па жыцці цвёрда і не

забывацца на добрую кнігу, на тыя бязмежныя веды, якія яна ў сабе ўтрымлівае і перадае іх працаздольным, руплівым, усім, хто настойліва цягнуцца да светлы, адукацый, з малых гадоў шукае любімую прафесію, робіць свой грамадзянскі выбар, жыве з любоўю да Айчыны.

На свята выступіла і генеральны дырэктар праекта «SOS — дзіцячыя вёскі Беларусі» Таццяна Бурава. Дарэчы, падобныя мар'інагорскаму паселішчы з домамі сямейнага тыпу ёсць і яшчэ па двух адрасах краіны. Сваё вiшнэванне ўдзельнікам навагодняга свята ў мар'інагорскай дзіцячай вёсцы агучыла і начальнік упраўлення па адукацыі, спорту і турызму Пухавіцкага раёўвыканкама Ганна Скорая (нагадаем: Мар'іна Горка — раённы цэнтр Пухавічыны).

А намеснік дырэктара Выдавецкага дома «Звязда» Уладзімір Янкi Купалы і Якуба Коласа. Мы і наўмысна нешта выдзім да гэтых дат, і разам са сваімі партнёрамі зробім кнігу больш даступнай для дзяцей, школьнікаў.

Сяргей ШЫЧКО

«ЛiМ»-акцэнтi

Узнагароды. У адпаведнасці з Указам Прэзідэнта Беларусі дзяржаўныя узнагароды ўдастоены прадстаўнікі розных сфер дзейнасці. Ордэны, медалі і ганаровыя званні прысвоены за шматгадовую плённую працу і прафесіяналізм, дасягненне высокіх вытворчых паказчыкаў. Сярод узнагароджаных медалём Францыска Скарыны — кінарэжысёр студыі анімацыйных фільмаў Нацыянальнай кінастудыі «Беларусьфільм» Алена Турава, галоўны рэжысёр магілёўскага абласнога Палаца культуры Наталія Маісеева, намеснік галоўнага рэдактара газеты «Гомельская праўда» Ніна Злыдзенка. Указам таксама прысвоены ганаровыя званні. Народным артыстам Беларусі стаў член Беларускага саюза музычных дзеячаў спявак Уладзімір Правалінскі, заслужаным — саліст ансамбля песні і танца ўнутранага войска МУС Аляксандр Аўраменка. Званне заслужанага дзеяча культуры прысвоена намесніку дырэктара па навуковай рабоце мемарыяльнага комплексу «Брэсцкая крэпасць-герой» Ларысе Бібік.

Спачыванне. Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка выказаў спачыванні родным і блізім пісьмennisка, старшыні Расійскага дзіцячага фонду, прэзідэнта Міжнароднай асацыяцыі дзіцячых фондаў Альберта Ліханава. «Пайшоў таленавіты вучоны і педагог, унікальны літаратар і неаб'якавы чалавек, які ўсё сваё жыццё прысвяціў асвете, дабрачыннасці і абароне дзяцінства», — гаворыцца ў спачыванні. Кіраўнік дзяржаўнага падкрэсліў, што Альберт Ліханаў быў шчырым сябрам Беларусі, унёс неацэнны ўклад ва ўмацаванне супрацоўніцтва і ўзаемаразумення паміж народамі Беларусі і Расіі.

Прывітанні. Кожны маленькі беларус не на словах, а на справе ведае, што бясконца дарагі і патрэбны сваёй краіне, падкрэсліў Прэзідэнт Беларусі падчас выступлення на дабрачынным свяце ў рамках акцыі «Нашы дзеці». З 14 снежня да 14 студзеня падчас гэтай акцыі вышэйшыя службовыя асобы, кіраўнікі рэспубліканскіх органаў дзяржаўнага кіравання і дзяржаўных арганізацый, канцэрнаў, банкаў, грамадскіх аб'яднанняў наведваюць дзіцячыя інтэрнаты, бальніцы, шматдзетныя сем'і, дзіцячыя дамы сямейнага тыпу. Асноўную ёлку падзея — дабрачыннае навагодняе свята. На галоўную ёлку краіны ў Палац Рэспублікі запрасілі больш за 2,3 тыс. хлопчыкаў і дзячынак, сярод якіх — сіроты і тыя, хто застаўся без апекі бацькоў, выхаванцы інтэрнатаў, інваліды, дзеці са шматдзетных і малазабеспечаных сем'яў. «Заўсёды ведаецца і помніце: усё, што мы робім напярэдні Новага года і пасля яго, у звычайныя рабочыя дні, — робім з любоўю і верай у вас», — звярнуўся да іх Аляксандр Лукашэнка.

Ракурсы. Прэс-сакратар Прэзідэнта Беларусі Наталія Эйсмант паведаміла, што рэгулярная практыка прэзідэнцкіх інтэрв'ю будзе працягвацца і ў далейшым, інфармуе БелТА. «Таму што нам важна гучаць ва ўсіх рэгіёнах і ва ўсіх краінах. І мы будзем вылучаць на гэты час. Мы ўступілі ў эру бесперацэнтнай адкрытасці», — адзначыла прэс-сакратар. Сёлета шматразова ўзмацнілася цікавасць да інтэрв'ю з боку замежных СМІ. На гэты ў тым ліку ўплывае і інтэнсіўнасць інфармацыйнага парадку дня, зашкальвае колькасць інфармагод. Паводле Наталіі Эйсмант, калі некалькі гадоў таму тая ці іншая нагода магла стаць падзеяй тыдня або месяца, то цяпер яны ідуць адна за адной і перакрываюць адна адна часам на працягу некалькіх гаўдзін.

Канстытуцыя. Прапановы па практыцы змяненняў і дапаўненняў Канстытуцыі Беларусі ў ходзе ўсенароднага абмеркавання прымаюцца любымі дзяржаўнымі органамі, паведамiў журналістам кіраўнік Адміністрацыі Прэзідэнта Беларусі Ігар Сергяенка. Пры гэтым падкрэсліў, што змяненні і дапаўненні Канстытуцыі не ўзніклі ні адкуль, а падрыхтаваны з улікам абстаноўкі, патрабаванняў часу, новых выклікаў і пагроз, з улікам прапановаў грамадзян, якія прагучалі на дыялогавых пляцоўках, у экспертным асяроддзі сёлета. Праект змяненняў і дапаўненняў Асноўнага Закона захаваў сацыяльную накіраванасць. «Беларуская дзяржава і ў далейшым будзе развівацца як унітарная, дэмакратычная, сацыяльная, праваявая», — адзначыў Ігар Сергяенка. Пералічваючы некаторыя змяненні і навелы абнародаванага праекта, ён акцэнтаваў увагу на пытаннях захавання гістарычнай памяці і гераічнага подвiгу беларускага народа ў гады вайны і наступныя перыяды. Атрымліваюць далейшае развіццё такія сацыяльныя інстытуты, які сям'я і шлюб, абноўлены палажэнні і гарантыі, якія датычацца клопату пра пажылых грамадзян, інвалідаў, у асобны артыкул вынесена навела па моладзі.

• Праект Канстытуцыі адлюстроўвае павевы часу і патрабаванні сучаснасці, лічыць член Пастаяннай камісіі па правах чалавека, нацыянальных адносiнах і сродках масавай інфармацыі Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Беларусі Людміла Здорыкава. Дакумент знаходзіцца ў свабодным доступе. Кожны, у каго ёсць свой пункт гледжання, сваё меркаванне, можа выказацца, падзяліцца. «Мы ўсе розныя, але павiнны быць адзiнiя ў тым, што Беларусь — наша краіна. Гэта суверэнная, незалежная дзяржава, і толькі ад нас залежыць, якой яна будзе. Толькі мы маем магчымасць і права прымаць рашэнні, ад якіх будзе залежаць будучыня нашай краіны», — адзначыла дэпутат карэспандэнту БелТА.

Навука. Проздiўным Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі падвёў вынікі конкурсу на саісканне прэміі для маладых вучоных НАН Беларусі 2021 года. Лаўрэатамі сталі шэсць чалавек, паведамілі БелТА ў прэс-службе Акадэміі навук. Сярод іх — загадчыца сектара Цэнтра даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры НАН Яніна Грыневіч, якая ўдастоена Прэміі імя акадэміка Усевалада Ігнатюўскага за цыкл работ «Песняныя традыцыі беларусаў у сучасным славянскім свеце: вывучэнне, захаванне, актуалізацыя». Прэміі для маладых вучоных НАН Беларусі заснаваны ў 2019 годзе.

Агляд афіцыйных падзей ад Інесы ПЕТРУСЕВІЧ

iмпрэзы

Артыст, паэт, асоба

Творчы вечар паэта, празаіка, члена Саюза пісьмennisкаў Беларусі і Саюза пісьмennisкаў Саюзнай дзяржавы, заслужанага артыста Рэспублікі Беларусь Андрэя Душачкіна адбыўся ў літаратурным клубе «Шчыраць» пры публічнай бібліятэцы № 22 г. Мінска.

На імпрэзу завіталі чытачы кніжніцы і пастаянныя члены клуба, кіраўнік якога Міхась Пазнякоў прадставіў госьця — аўтара шматлікіх сцэнічных і экранных вобразаў, трох зборнікаў эсэ і мноства вершаў, уладальніка ганаровага дыплама ЮНЕСКА за ўклад у творчую і грамадскую дзейнасць, кавалера медалёў Францыска Скарыны і Саюзнай дзяржавы «За супрацоўніцтва», вядучага майстра сцэны Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя М. Горкага.

Пра сябе і творчую дзейнасць у тэатры і кіно паэт і артыст Андрэй Душачкін расказаў цёпла, шчыра і эмацыянальна, чым адрозніваў выклікаў прыхільнасць прысутных. Андрэй Андрэевіч — прадстаўнік акцёрскай дынастыі Клімавых-Душачкіных. Яго маці, Аляксандра Клімава, — вядомая актрыса тэатра і кіно, выкладчыца ў тэатральна-мастацкім інстытуце. Бацька, Андрэй Душачкін, — акцёр, выкладчык Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтва.

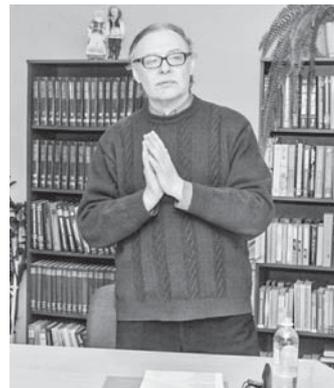
У тэатры праходзіла большая частка жыцця Андрэя, што дапамагло вызначыць далейшы артысцкі

у выбары прафесіі. З 2004 года ён працуе старшым выкладчыкам кафедры тэатральнага мастацтва ў Беларускай дзяржаўнай універсітэце культуры і мастацтваў. Але застаецца верным свайму тэатру, актыўна працуе ў кіно, на радыё і тэлебачанні.

Вершы пісаў заўсёды. Пачаў друкавацца на старонках часопіса «Неміга літаратурная». Потым ў «Маладосці», дзе ў бібліятэцы часопіса выйшаў яго першы зборнік. Друкаваўся і ў «Першацэце», газете «Літаратура і мастацтва». З'яўляецца аўтарам кніг «По ту сторону зеркала», «Отражения», «Письма луны», «Осколки чувств» (новы пэаэтычны зборнік).

Госць пазнаёміў з аўтарскім эсэ пра юнацтва і творчы старт у прафесіі, раславіў, за што ўдзячны педагогам і чаму паважае сучасную моладзь. Прызнаўся, што сапраўдны актёр жыве надзеяй на ролю, якая абавязкова будзе больш значнай, чым усе сыграныя раней. Выканаў маналогі з любімых спектакляў: Сяргея Галубкова ў спектаклі па п'есе М. Булгакава «Бег», сэра Эндру Ёг'ючыка ў камедыі У. Шэкспіра «Дванаццатая ноч» і графа Альфонса Рамэра ў прэм'ернай лірычнай камедыі ў пастаноўцы Дзмітрыя Астрахана «Лэдзі на дзень». Тры галоўныя ролі — і тры паспяховыя спектаклі.

Аляксандра КАРЖАНЕЎСКАЯ
Фота Васіля Кулікова

Андрэй Душачкін.

конкурс

Прысвячэнне класіку

Сёлета адзначаецца 100-годдзе з дня нараджэння аднаго з самых вядомых беларускіх пісьменнікаў — Івана Шамякіна. Многія яго творы па сёння цікавыя чытачоў розных узростаў і не затрымліваюцца на паліцах кнігарняў.

Цэнтр творчасці «Эверэст» г. Магілёва разам з Магілёўскім абласным аддзяленнем Саюза пісьменнікаў Беларусі і Магілёўскім гарвыканкам правялі конкурс «На пачатку дарог», які ладзіцца другі год і дае магчымасць моладзі не толькі акунуцца ў чужы свет творчасці пісьменніка, але і прывіць свае здольнасці.

Спаборніцтва праходзіла па пяці намінацыях: «Уласная паэзія (творы на грамадзянска-патрыятычную, філасофскую тэматыку, а таксама прысвечаныя жыццю і творчасці Івана Шамякіна)»; «Мастацкае слова (выразнае, эмацыянальнае прачытанне твораў класіка розных жанраў)»; «Тэатральная пастаноўка (асаблівае сцэнічнае бачанне творчасці аўтара)»; «Малюнкі (творы І. Шамякіна, інтэрпрэтаваныя ў розных тэхніках)»; «Відэаролік (відэафакты аб жыцці і творчасці пісьменніка ў выглядзе тэлеперадачы або дакументальнага відэа) у трох узростах катэгорыях: дзеці (6—11 гадоў), падлеткі (12—17 гадоў), моладзь (18—31 год)».

Было даслана больш за 200 работ не толькі з Магілёўскай, але і з Брэскай

і Мінскай абласцей. Пераможцамі сталі 27 канкурсантаў, тры з іх атрымалі Гран-пры: Аліна Шамака (Магілёўскі дзяржаўны эканамічны прафесійна-тэхнічны каледж); Марыя Раманава (Магілёўская дзіцячая школа мастацтваў № 7); Дзмітрый Ткачоў (Магілёўскі дзяржаўны ўніверсітэт імя А. А. Куляшова).

Дарэчы, работы пераможцаў у намінацыі «Малюнкі» прадстаўлены на выстаўцы «На пачатку дарог» у Цэнтры творчасці «Эверэст». Найлепшыя работы іншых намінацый сталі асновай для стварэння відэафільма з аднайменнай назвай, які будзе размешчаны на YouTube-канале «Эверэст» і на сайце Магілёўскага гарвыканкама.

Марыя САМУСЕНКА

прэзентацыі

Казкі ад Мішуткі

Прэзентацыя дзіцячых кніжак «звяздоўскага» аўтара Міхаіла Дзераванкі — «Чароўныя падарожжы», «Хвіліначка» і «Верныя сябры» — адбылася ўчора ў кнігарні «Светач».

Згаданыя выданні ўваходзяць у серыю «Мішуткавыя казкі», над якой аўтар працуе не першы год. Міхаіл Дзераванка невыпадкова выбраў час для сустрэчы з юнымі чытачамі напярэдадні Новага года.

Прэзентацыя адбылася ў межах акцыі «Навагодні падарунак» ад «Звязды»: кожны пакупнік кнігі, якая выйшла ў Выдавецкім доме «Звязда», атрымаў у якасці падарунка паштоўку «Ліст Дзеду Марозу», некаторыя пажадалі атрымаць і аўтограф аўтара.

Аліса БРАТКА

Падчас прэзентацыі.

да ведама

На памяць — кнігі

Сюрпрызам для пяцікласнікаў СШ № 9 г. Кобрына стала тое, што запрошаная на літаратурную сустрэчу член СПБ, кіраўнік літаратурнага клуба «ПаэтыКо» Наталія Кандрашук — маці іх класнага кіраўніка Ігара Юр'евіча.

Наталія Кандрашук распавядае пра зборнік членаў клуба «ПаэтыКо» «Ільот родных крыніц».

Імпрэза пачалася з аповеду пра шлях у літаратуру і дасягненні як самой гасці, так і Ігара Ніжніка, яе сына. Дарэчы, менавіта дзякуючы перамозе Ігара ў абласным конкурсе маладзёжнай паэзіі ў 2011 годзе Наталія змагла сустрэцца з лаўрэатам Нобелеўскай прэміі па літаратуры, шведскім паэтам Тумасам Транстрэмерам.

У якасці прыза за першае месца была паездка ў Стэгольм, і паэтэса стала суправаджальнікам сына-школьніка. У шведскай сталіцы арганізавалі сустрэчу з толькі што аб'яўленым лаўрэатам, і Наталія была першай беларускай журналісткай, якая ўзяла ў яго інтэрв'ю.

Падчас сустрэчы Наталія Кандрашук чытала свае вершы і аповяды для дзяцей. Асабліва цікавае выклікалі міні-конкурсы, у якіх выкарыстоўваліся лічылкі аўтара. Было шмат ахвотных рашыць літаратурныя галаваломкі, адгадаць загадкі і прачытаць хуткамоўкі, напісаныя гасцяй. Пераможцы атрымалі ў падарунак яе кнігі.

Напрыканцы сустрэчы свае вершы прачытаў і Ігар Ніжнік.

Ніна ПЯТРОЎСКАЯ
Фота аўтара

з пошты «ЛіМа»

Выданні з... пяцідзясятых

Яшчэ гадоў трыццаць таму з бібліятэчных паліц нават у самай звычайнай сельскай бібліятэцы можна было ўзяць «Сказкі» Карнея Чукоўскага мінскага выдання 1954 года. Альбо яго кнігу «Мыйдазіра» 1953-га ў перакладзе Алеся Якімовіча. Ці «Прыгоды Мюнхгаўзена» Э. Распэ ў перакладзе К. Чукоўскага і перакладзе Вітала Вольскага. Выданне «Прыгод...» — з 1955 года.

Відаць, былі ў Мінску і іншыя кнігі класіка сусветнай дзіцячай літаратуры. Бо без Карнея Чукоўскага малым чытачам (ды і дарослым таксама) не праціць аніяк... Толькі ў 2017 годзе наклад выданняў твораў аўтара «Мыйдазіра» асобнымі кнігамі пераўзышоў два мільёны (!) экзэмпляраў. Уражлівыя паказчыкі...

І таму ўзнікае натуральнае пытанне: «Чаму б не перавыдаць кнігі Карнея Чукоўскага, якія ўжо выходзілі па-беларуску?» Мне здаецца, што такога кшталту творы маглі б спрыяць і вывучэнню беларускай мовы.

Гэты клопат, дарэчы, датычыцца і іншых кніг добра вядомых у ранейшыя дзесяцігоддзі (і дыпер таксама!) рускіх дзіцячых пісьменнікаў — Віталія Біянікі, Георгія Скрабіцкага, Веры Чаплыгінай, Самуіла Маршак... Кнігі такіх аўтарытэтных твораў перакладаліся ў свой час і на беларускую мову. Мяркую, што ніводнае з айчынных выдавецтваў нічога не страціць, а, наадварот, набудзе, калі паспрабуе перавыдаць перакладзеныя на беларускую мову іх творы.

Безумоўна, з новымі прыгожымі ілюстрацыямі. Беларускія кніжныя графікі для дзяцей працуюць сёння проста апантана! Вока чытача ўражваюць графічныя работы кніжных ілюстратараў Алены Карповіч, Дар'і Чарняўскай, Вольгі Шпакоўскай, Анастасіі Балыш і інш. Іх новае, сучаснае мастацкае прачытанне аўтарытэтных і правераных часам кніг класікаў дзіцячай літаратуры было б толькі на карысць. Як і само выданне кніг К. Чукоўскага, С. Маршак, В. Біянікі — на карысць дзіцячаму чытанню ўвогуле.

Міхась ВЕЯНІС

«ЛіМ»-люстэрка

Беларускі аўтар Міхаіл Куніцкі перамог у міжнародным конкурсе «Open Eurasia — 2020» і прэзентаваў сваю кнігу для дзяцей «Падарожжа на чатырох лапах» у Ташкенце. Работа заняла першае месца ў спаборніцтве і выйграла прэмію імя Марыі Швель яе найлепшы дзіцячы твор, што дазволіць пісьменніку апублікаваць яго ў Лондане. Узнагароджанне і прэзентацыя адбыліся ў межах міжнароднага літаратурнага фестывалю Open Eurasian Literary Festival & Book Forum (OEBF), які аб'яднаў удзельнікаў з 15 краін свету на пляцоўках Ташкента і Самарканды. Сустрэчы праходзілі з 15 да 19 снежня.

Савецкі і беларускі акцёр Віталь Быкаў памёр ва ўзросце 80 гадоў, паведамляецца на сайце Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Максіма Горькага. На творчым рахунку Вітала Быкава здымкі ў вялікай колькасці фільмаў, сярэд якіх карціны «Корцік», «Бронзавая пушка», «Знак бяды», «У чэрвені 41-га». На сцэне тэатра імя Максіма Горькага ён сыграў больш за 60 роляў у спектаклях «Гараце сэрца», «Птушкі нашай маладосці», «Макбет», «Трохграфавая опера», «Трывога», «Гняздо глушца», «Паднятая цаліна» ды іншых.

Аб'яўлены лаўрэатам расійскай нацыянальнай прэміі «Большая книга». Абагнала сапернікаў і заняла першае месца кніга «Філілін» Леаніда Юзафовіча. На другім — твор Маі Кучэрскай «Ляскоў: Празваныя геній». На трэцім месцы — «Вечная мерзлата» Віктара Рэмзіва. Пераможцам народнага галасавання стала Нарынэ Абгаран з кнігай «Сімон». Спецпрыз прэміі за ўклад у літаратуру атрымаў калектыў Дзяржаўнага літаратурнага музея імя Уладзіміра Дзягілева. Таксама б'юць аб'яўлены найлепшы кніжны блогер — пераможца прэміі «Літблог». Ім стаў Іван Радзівонаў з работай «Лічылнік». Як перадае «ИТАР-ТАСС», цырымонія ўзнагароджання прайшла ў Доме Пашкова і ўключала чытанне акцэрамі ўрыўкаў з твораў і дзённікаў Фёдора Дастаеўскага, вершаў Мікалая Някрасава.

Анлайн-кінатэатр «Кинопоиск» пачаў вызначаць, які менавіта трэч гучыць у фільме ці серыяле ў пэўнай сцэне. Інтэрфейс плэера адлюстроўвае назву песні і імя выканаўцы ў сцэнах, якія маюць музычнае суправаджэнне (нават там, дзе кампазіцыі могуць быць крыху запаволены або паскораны, самі трэкі гучаць цішэй, чым гаворка герояў). Прычым тэхналогія дазваляе вызначыць як інструментальную музыку, так і песні розных выканаўцаў, якія іграюць у фільме ці серыяле фонам. У карыстальніцкай ёсць магчымасць адправіць упадобаны трэк у плейліст «Спадабалася на «Кинопоиск»» ў сваёй музычнай калекцыі ў «Яндэкс.Музыкі».

Убылой маскоўскай кватэры Міхаіла Булгакава ў доме 35а на Вялікай Пірагоўскай адкрыўся музей і адрозд дзве выстаўкі — пастаянная і часова, прысвечаная другой жонцы пісьменніка Любові Белазёрскай, паведамляе РІА «Новости». Булгакаў і Белазёрская пераехалі ў гэты дом у 1927 годзе, і хоць у 1932 годзе яны рызыліся, Любові Яўгенаўна жыла тут да сваёй смерці ў 1987 годзе. Пастаянная экспазіцыя расказвае аб творчасці і біяграфіі пісьменніка. У кабінце размясцілі рэчы, якія належалі аўтару. Там жа ўстанавілі стэлы і прыборы для чытання булгакаўскіх тэкстаў.

Маскоўскі драматычны тэатр пад кіраўніцтвам Армена Джыгарханяна рэарганізаваны шляхам далучэння да Маскоўскага акадэмічнага тэатра сатыры, перадае РІА «Новости». Мастацкім кіраўніком стане Сяргей Газараў, які з пачатку кастрычніка 2020 года ён кіруе Тэатрам сатыры, са снежня таго ж года — Тэатрам Джыгарханяна. Дарэчы, у верасні Тэатр Джыгарханяна змяніў назву на «Прагрэс Сцэна Армена Джыгарханяна». Як рэспубліканскаму Сяргею Газараў, слова «прагрэс» вяртае гістарычнае найменне будынку, дзе раней знаходзіўся аднайменны кінатэатр.

Рэжысёр Дэні Вільнёў экранізуе навукова-фантастычны раман Артура Кларка «Спатканне з Рамай». Творца будзе распрацоўваць праект разам з кінакампаніяй Alcon Entertainment, у супрацоўніцтве з якой раней зняў такія фільмы, як «Палонніцы» (2013) і «Блугн па лязе 2049» (2017). У творы Кларка, апублікаваным у 1973 годзе, расказваецца аб групе даследчыкаў космасу, якім даручаюць перапахіць іншاپланетны зоркалет. Лічынца, што місія астранаўтаў прывядзе да першага кантакту чалавецтва з незямным розумам. Як інфармуе РІА «Новости», дата выхату карціны і акцёрскі склад пакуль не абвешчаны.

Цікавінкі ад Яўгеніі ШЫЦЬКІ

Любіць — значыць ведаць

Круглы стол на тэму «Ведай і любі сваю Радзіму» з удзелам прадстаўнікоў Цэнтралізаванай сістэмы дзіцячых бібліятэк і Саюза пісьменнікаў Беларусі, аўтараў кніг для дзяцей і падлеткаў, супрацоўнікаў айчынных выдавецтваў прайшоў у Цэнтральнай дзіцячай бібліятэцы імя Мікалая Астроўскага. Кола пыхтаніяў, якія абмяркоўвалі, датычылася праблематыкі патрыятычнага выхавання дзяцей і моладзі.

Старшыня Мінскага гарадскога аддзялення Саюза пісьменнікаў Беларусі Міхась Пазнякоў падкрэсліў значэнне сям'і і бібліятэкі ў выхаванні асобы. А бібліятэка, як ён заўважыў, пачынаецца з прыступак. М. Пазнякоў згадаў удалае мастацкае рашэнне, што доўгі час прыцягвала ўвагу да кніжніцы яшчэ на падыходзе да яе: маленькія сляды дзіцячай нагі, выкананыя яркай фарбай, з вуліцы накіроўваліся да галоўнага ўвахода, быццам запрашаючы далучыцца. Літаратар агучыў ідэю стварэння пры бібліятэках так званых кабінетаў пісьменніка, куды апошняы прыходзілі б на некалькі гадзін і прымалі чытачоў, якія маглі б задаваць пытанні на любыя цікавыя для іх тэмы.

Намеснік дэкана па выхаваўчай рабоце факультэта пачатковай адукацыі Беларускага дзяржаўнага педагагічнага ўніверсітэта імя Максіма Танка Ірына Буторына расказала, як вядзецца падрыхтоўка спецыялістаў педагагічнага профілю і прэзентавала праект «Ад культуры чытання да культуры асобы». Ён скіраваны на тое, каб далучыць моладзь да скарбаў літаратурнай спадчыны, праз што, на думку спецыяліста, патрыятычнае выхаванне ажыццяўляецца найлепш. Ірына Буторына падкрэсліла, што бібліятэкару належыць вялікая роля ў выхаванні не толькі асобы, але і патрыятызму. Яна вылучыла кірункі патрыятычнага выхавання, якія маюць месца ў дзейнасці навучальнай установы, і вызначыла сваеасаблівы «ланцужок» — павязь паміж студэнтам — будучым настаўнікам,

Падчас круглага стала.

Мерапрыемствы праводзяць падрыхтаваныя студэнты. Многія з кніг, па якіх сёлета праводзіліся ўрокі, належыць пяру сучасных айчынных твораў. Напрыклад, выданне Алены Масла «Балотныя прыгоды». Цікавінкі ад Бульбінкі і Журавінкі». Аўтарка закранае тэму патрыятызму надзвычай далікатна, распавядаючы не пра тое, чаго ў нас няма, а пра тое, што ёсць. А таксама кніга Святланы Быкавай «Пойдзем сонейка вітаць». Урокі часам транслююцца ў нестандартных формах, такіх як тэлеперадача, што выклікана ўмовамі пандэміі, а таму і найбольш запатрабавана часам.

Некаторыя пазнавальна-выхаваўчыя мерапрыемствы з тых, што адбываюцца ў музеях, скіраваны не толькі на выхаванне патрыятычных пачуццяў, але і на выхаванне студэнта, які працуе з дзецьмі: найперш тут патрабуецца ўключыць будучага настаўніка ў розныя напрамкі работы з вучнямі і пераканаць у тым, што яго дзейнасць вельмі патрэбная і перспектыўная.

Праект «Музейны ўрок» існуе з 2017 года. Гэта заняткі пазакласнага чытання па творах айчынных аўтараў для пачатковых класаў. Праводзяцца гэтыя ўрокі

аўтара і спрабуюць па-філасофску разважаць пра літаратуру і жыццё. Удзельнікамі такіх урокаў сталі выхаванцы шматлікіх школ і гімназій сталіцы. Каштоўнасць урокаў у тым, што гэта глыбокае прачытанне літаратуры з пошукам новых форм падачы, а таксама патрыятычнае выхаванне праз кнігу. Немалую папулярнасць сярод школьнікаў, паводле слоў І. Буторынай, набыў штогадовы конкурс чытальнікаў Беларускай паэзіі — яго праводзіць Мінскае гарадское аддзяленне Саюза пісьменнікаў Беларусі.

— Чалавек, які ўмее чытаць, праз асабістыя эмоцыі паказвае ўласнае стаўленне да твора і як будучы настаўнік можа натхніць сваіх вучняў... У конкурсе ўдзельнічае шмат студэнтаў, штогод сярод іх бываюць пераможцы. Такім чынам, патрыятычнае выхаванне, калі праводзіцца на аснове твораў айчынных аўтараў, найбольш глыбокае і плённае. Менавіта тут і мае найбольшыя перспектывы супрацоўніцтва педагогаў і бібліятэкараў, — зазначыла Ірына Буторына.

Намеснік дырэктара выдавецтва «Беларусь» Вольга Ваніна расказала пра кніжку, новыя, пад вокладкамі якіх сабраны расповеды пра найлепшыя дасягненні суайчынікаў у розных сферах дзейнасці (ад мастацтва да спорту); звесткі пра рэдкія незвычайныя прыродныя і архітэктурныя аб'екты, што знаходзяцца на тэрыторыі нашай краіны, найцікавейшыя гістарычныя нарысы. Гэтыя выданні — краязнаўчыя, гістарычныя, бягграфічныя, мастацкія і навукова-папулярныя — прызначаны шырокай аўдыторыі дзяцей і падлеткаў і маюць мэтай выклікаць у чытача гонар за свой народ і дзяржаву, даць веды, якія і спрыяюць таму, каб любіць месца, дзе ты нарадзіўся і жывеш, а таксама прывіць любоў да чытання, і як вынік — жаданне пазнаёміцца з рознымі звесткамі пра сваю краіну, пашырыць уяўленне пра свет.

Найбольш папулярныя аўтары, чые кнігі запатрабаваны ў плане патрыятычнага выхавання ўсп складаўся такім чынам: міністэрства па бібліятэках збрала заявы на тэму кніжкі, якія найчасцей пытаюць чытачы і якія праз вялікі попыт было б мэтазгодна перавыдаць), — гэта Анатоль Бутэвіч (кніга «У гасцях у венацці»), Аляксандр Ша-стапалаў (выданне «Беларусь незнаёмая і дзіўная»). Часта дзеці запытаюць і «Падарожжы з Жыгамонтам», выданне пад назвай «Жывыя помнікі», зробленае з удзелам Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, у прыватнасці Інстытута эксперыментальнай батанікі імя Васіля Купрэвіча — пад вокладку кнігі трапілі вынікі каталагізацыі і іншыя цікавыя

Слова мае Таццяна Швед, дырэктар Цэнтралізаванай сістэмы дзіцячых бібліятэк г. Мінска.

факты аб дрэвах — сведках гісторыі; «Вандроўкі па Палессі», «Археалагічныя цуды Беларусі»...

Галоўны ж скарб зямлі беларускай, на думку Вольгі Ванінай, — гэта людзі, на прыкладзе якіх можна вучыць і выхоўваць. Пра слынных суайчынікаў і распавядае шэраг выданняў, якія нядаўна пабачыла свет. Пад вокладку некаторых з іх трапілі інтэрв'ю з вядомымі дзеячамі ў самых розных галінах, у тым ліку з пісьменнікамі. Гэтыя кніжкі вельмі прыдатныя для работы на ўроках чытання ці літаратуры. Адметна, што пад многімі вокладкамі — QR-код, які дае доступ да дадатковых відэамаатэрыялаў.

Па назіраннях Вольгі Ванінай, сёння бібліятэкі становяцца сваеасаблівымі культурнымі цэнтрамі, куды можна прыйсці і цікава правесці час.

Вольга Ціткова, загадчыца сталічнай дзіцячай бібліятэкі № 16, адзначыла, што асабліва шмат увагі супрацоўнікі кніжніцы ўдзяляюць індывідуальнай рабоце з чытачамі, арганізуююць віктарыны, да ўдзелу ў якіх заахочваюць чытачоў невялікімі падарункамі (часопісы і налепкі); праводзяць мерапрыемствы для летніх лагераў.

Змястоўнымі, насычанымі інфармацыяй і эмацыянальна былі вступленні і іншыя удзельніцкія абмеркаванні, супрацоўнікаў дзіцячых бібліятэк. Немалая ўвага — пытанню спосабу і формы падачы літаратуры, скіраванай на патрыятычнае выхаванне юнага пакалення. У межах мерапрыемства супрацоўнікі бібліятэкі арганізавалі кніжную выстаўку пад назвай «Мая радзіма — Беларусь» (Мне выпала шчасце тут нарадзіцца...), дзе прадставілі выданні, што карыстаюцца найбольшай папулярнасцю ў чытачоў. «Шануй чужое аж да пакалення, сваё любі да самазабыцця», — радкі Пятра Бітэля, што ўпрыгожылі выстаўку, звернуты да кожнага з нас.

Аліса БРАТКА
Фота Кастуся Дробава

Фрагмент выстаўкі «Мая Радзіма — Беларусь».

настаўнікам і дзецьмі, а таксама кнігай, бо без яе выхаванне немагчыма ўвогуле, тым больш патрыятычнае.

Згаданы праект функцыянуе з 2016 года і становіцца ўсё больш папулярным. На сёння праведзена больш чым 120 урокаў, асновай для якіх стала дзіцячая беларуская літаратура, казкі народаў свету і сусветная дзіцячая класіка. Частка сустрач была рэалізавана ў дзіцячых бібліятэках.

ў музеі. Яны дазваляюць праз знаёмства з дакументальнымі матэрыяламі паглыбіць веды пра канкрэтнага аўтара і невянязліва выхоўваць любоў і павагу да айчынай літаратуры. Урокі такія праводзіліся ў літаратурных музеях Максіма Багдановіча, Якуба Коласа і музеі гісторыі беларускай літаратуры. Праз сімвалы, характэрныя для творчасці таго ці іншага пісьменніка, зразумельны дзеям, вучні знаёмяцца з асобай

Ну і хват гэты партакрат

Вы бачылі калі-небудзь чорнага бусла? Калі так, то пашанцавала, бо ён вельмі асцярожны. Хаваецца далей ад людскіх вачэй. Ды і ўвогуле птушка рэдкая. Нават у Машукоўскім лесе на Ключчыне, дзе вольна адчуваюць сябе розныя прадстаўнікі флоры і фаўны, чорных буслоў няма. Я ж убачыў аднаго з іх у гэтым запаведным месцы гадоў з сорок назад. Прытым завочна, не выязджаючы з Мінска. Паспрыяла гэтаму колішняе выдавецтва «Ураджай».

На той час кожны рукапіс праходзіў так званую ўнутраную рэцэнзію. Яе заказвалі крытыкам, вядомым пісьменнікам. Ад іх ацэнкі і залежаў далейшы лёс твора. Ухвалены неўзабаве становіўся кнігай. Калі напісанае ў мастацка адносна было слабае, аўтару ў публікацыі адмаўлялі. Пры нязначных недахопах прапаноўвалі дапрацаваць. Рукапіс Вячаслава Алешкі «Места запаведныя» для рэцэнзавання прапанавалі мне. Згадзіўся ахвотна. Добра ведаў Вячаслава Іосіфавіча не толькі па публікацыях у часопісе «Родная прырода», аздобленых яго здымкамі, але і па кнігах.

Хлусіць не буду: асобныя заўвагі зрабіў. Памятаю, насцярожыла частае ўжыванне ў розных варыянтах слова «іссиня-чёрный», па-беларуску «чорна-сіні». Ды гэта з'яўлялася неістотным. Вячаслаў Алешка цудоўна валодаў словам. Прырода ў яго аповедах, а месцы гэтыя запаведныя, без пераборшвання, не проста жыла, а дыхала. Замалёўкі, а то і навелы, уражалі надзвычайнай праўдзівацю. Знаёмчыся з імі, нібы сам праходзіў ляснымі сцяжынамі. Прабіраўся праз кустоўе там, дзе рэдкая ступала нага чалавека. Услухоўваўся ў шчэбет птушак. Насцярожваўся, пачуўшы нейкі шоргат: хто ведае, ці не выскачыць насустрач хтосьці са звяроў, з якімі лепей не сутыкацца.

Уважліва прачытаўшы яшчэ колькі старонак, запыніўся на навеле «У гнезда чорных аистов»: «Среди старого бора, вблизи болота, на толстом дубе облюбовали себе место черные аисты. Своим огромным гнездом они соорудили на засохшем суку, отходящем развилкой от морщинистого ствола. Дуб держит его будто на шершавой ладошке. Заметить гнездо не просто. Оно надежно скрыто от чужих глаз». Быццам увачавідкі бачыў, як назіраў апавадальнік за птушкамі, занесенымі ў Чырвоную кнігу. Як хаваўся ён за дрэвамі, каб не спалохаць у гнезда птушанят. Толькі непрыкметна падсыці не ўдалося: «Они застыли и долго не шевелились. У меня тоже хватило терпения, замаскировавшись ветвями, сидеть неподвижно. Почувствовав, опасности нет, птенцы встали на ноги, начали топтаться. Я ждал прилета родителей». Дарослыя буслы доўга не з'яўляліся. І раптам за спінай у Вячаслава Алешкі штосьці зашоргала. Азірнуўся, а гэта зайчык «словно лесная тень, опустив голову, лениво прыгнул». Наблізіўшыся, спыніўся на нейкі момант, а пасля паскакаў далей.

Ужо нават гэтага невялічкага эпизоду дастаткова, каб упэўніцца, наколькі ўлюбёны Вячаслаў Іосіфавіч у прыроду. Усё жывое яго цікавіць і хваляе. Нават тое, што звычайна. Назіраючы за зайчыкам, ледзь не прапусціў прылёт буслоў. Раптам «в просвете деревьев мелькнула тень, легкий хлопок крыльями — и тишина». Асцярожнічаў бусел, хоць і разумее, што яго зачакаліся галодныя птушаняты. Праз хвілін паць «опять легкий хлопок крыльями — и черная с синим отливом и ярко-красным клювом птица опустилась на гнездо. Быстро нагнула голову и стала отгрыгивать принесенную добычу». Бусел стаяў на краі гнезда, назіраў, як яны харчуюцца. Задаволены, што ўсё ў парадку, зноў паляцё па здабычу. Пасля вярнуўся. Так па чарзе праз дзве гадзіны буслы і рабілі прылёты-адлёты, пакуль не накармілі сваіх дзяцей.

Чым далей знаёміўся з рукапісам, тым больш упэўніваўся ў здатнасці аўтара падаваць той ці іншы малюнак як бы лёгкім мазком алоўка, а то і фарбы. Як, напрыклад, у навеле «Гость»: «Сидел я после обеда на скамейке, и послышалось мне, что позади что-то шевелится в траве. Раз посмотрел, второй — ничего не видно. Лягушки, наверно, — подумал я, — здесь их немало. Но веточка морковника неестественно долго колыхается. Кто-то ее трясёт снизу. Присмотрелся я — а это ежик. Маленький, на ладошке вместится. [...] Пустился я его на порог, где стояло блюдце кота Дремки. И он, чуть освоившись, быстро

Вячаслаў Алешка.

обнаружил там съестное — косточки от рыбы и шкуру соленого сала. Ел с аппетитом. Молока попил. Потом позировал мне перед фотоаппаратом, как будто мы с ним были давно знакомыми».

Акаваецца, Вячаслаў Алешка збіраўся стаць мастаком. Яшчэ вучнем Амгавіцкай сярэдняй школы Слуцкага раёна захапіўся маляваннем. А нарадзіўся 26 сакавіка 1939 года непалалёку ад Амгавіч у невялікай вёсцы Хінолаўка. Трапіўшы ў хату Алешкаў, аднавяскоўцы даваліся дзіву. Усе сцены былі запоўнены развешанымі малюнкамі. Адны з іх выкананы алоўкам, іншыя — чарнілам. Магчыма, і на фарбы юны мастак перайшоў бы, калі б у яго не з'явілася новае захапленне — фатаграфаванне.

Фотаапаратам не развітаўся і падчас вучобы ў Беларускай сельскагаспадарчай акадэміі. І нават праходзячы ваенную службу. Трапіў у ракетныя войскі, а яны не толькі элітныя, але і сакрэтныя. Ды афіцэры, заўважыўшы, які ён майстар у фотасправе, зрабілі для яго выключэнне. Дазволілі афармляць лясніцкія пакоі. А з саслужыўцамі здымкі рабіў на памяць.

Звольніўшыся ў запас, працаваў у калгасе «Перамога» на Случчыне, быў камасольскім работнікам. Пасля заканчэння Мінскай вышэйшай партыйнай школы перайшоў у апарат ЦК КПБ. У 1973 годзе прызначылі першым сакратаром Клецкага райкама партыі. Праз дзесяць гадоў — намеснікам старшын Дзяржкамтэта БССР па прыродных рэсурсах і ахове навакольнага асяроддзя. Потым быў дырэктарам Навукова-даследчага цэнтру «Экалогія» ў сістэме Міністэрства прыроды Рэспублікі Беларусь. І ніколі не развітаўся з фотаапаратам.

Таго, што ён — партыйны функцыянер, я доўга не ведаў. Хай цяпер даведаюцца і тыя, хто сёння да ўсіх ідэалагічных работнікаў тых часоў ставіцца пагардліва. І хай зразумеюць, што нельга ўсіх часаць пад адзін грабянец. Асабліва такіх «функцыянераў», як Вячаслаў Алешка.

Найбольш яго дзелявы задаткі праявілася на пасадзе першага сакратара райкама партыі. Пры савецкім часе гэта быў той, пра каго кажуць: і Бог, і цар, і начальнік. Але ён з'яўляўся не традыцыйным партакратам, а кіраўніком новага тыпу. Стаў ініцыятарам стварэння на Ключчыне буйных жывёлагадоўчых комплексаў, спрыяў пераводу сельскай гаспадаркі на індустрыяльную аснову. Раён пры ім перажыў сваё другое нараджэнне. Высокія ўзнагароды — ордэны Леніна і «Знак Почета» — афіцыйная ацэнка заслуг Алешкі-камуніста. У сапраўднасці — Алешкі-гаспадарніка.

А ў выхадныя ж дні за плечы руказак, у рукі фотаапарат — і ў дарогу. Няма на Ключчыне такога месца, дзе б ён ні пабываў. У асобныя ж, як Машукоўскі лес, завітваў неаднойчы. Калі ж надыходзіў чарговы водпуск, любіў падарожнічаць па Беларусь. Быў перакананы: «Мастацкая фатаграфія — цудоўны спосаб занатаваць непаўторныя моманты навакольнага асяроддзя, якое пастаянна змяняецца, дапамагчы людзям зазірнуць у цудоўны і таямнічы свет прыроды».

Шукаць гэтыя таямніцы часам яму дапамагалі і іншыя. Падказвалі, дзе можна зрабіць здымкі, якія рэдка ў каго напаткаеш. Па падказцы паехаў і ў Шуміліна, дзе леснікі ў слаба даступным месцы напаткалі гнездоўе беркута. Птушка гэтая на Беларусі адна з самых рэдкіх і асцярожных. Вячаславу Іосіфавічу захацелася атрымаць унікальныя здымкі. Шумілінцы ахвотна пайшлі насустрач. Далі ў падмогу праваднікоў. Ішлі непраходнымі гущарамі, прабіраліся батоламі. Нарэшце праваднік, які ішоў першы, паказаў рукой наперад:

— Там.
Вячаслаў Алешка агледзеўся па баках.
— Там, — паўтарыў праваднік.
— Бачу. Але дзе лепш размясціцца.
— Што доўга шукаць, — умяшаўся ў размову яго таварыш. — Кроны густыя, пад любым дрэвам можна схаватца.
— А як знізу фатаграфаватца?
— Сапраўды, як? — праваднік задумаўся.
— А гэта проста... — Вячаслаў Іосіфавіч падышоў да высокай ёлкі, што ў гурце іншых дрэў стаяла непалалёку ад гнездоўя. — На ёй і будзе мой назіральны пункт.

Галіны ёлкі апускалі нізка да зямлі. Пацяннуўся да іх даволі лёгка, а далей давалася папазець. Ды і рукі аб калючкі пакалоць. А чым вышэй падымаўся, тым адчувальным становіўся цяжар руказак за спінай. У ім знаходзілася невялікая палатка, фотаапаратура. І сёе-тое з харчовых прыпасаў. Не сумняваўся, што асцярожнага беркута давядзецца чакаць даўгавата. Аднак, калі б хто сказаў, што дзевяць гадзін, пасмяяўся б за няўдалы жарт.

Не да жартаў стала, калі прасядзеў гадзіну-другую. Праз бінокль лёгка праглядалася дрэва, якое стаяла за некалькі метраў ад сховы. А чаканы беркут так і не з'яўляўся. Паварушыцца лішні ж раз баляўся. Палатка і так ледзь-ледзь трымалася на галінах. Калі ж схаватца ў ёй, можна прапусціць з'яўленне беркута. Убачыўшы, што той набліжаецца, узрадаваўся. Толькі радасць была заўчасная. Беркут чамусьці накіраваўся не да свайго гнезда, а да дрэва, на якім знаходзіўся... Вячаслаў Іосіфавіч падумаў, што ён, магчыма, аблятае сваю тэрыторыю, хоча ўпэўніцца, што паблізу ніякай небяспекі. Аднак беркут, агледзеўшыся па баках, апусціўся на адну з галін яго ёлкі.

Ад нечаканасці Вячаслаў Алешка ажно здрыгануўся. І адразу сцішыўся, каб нічым не выдаць сябе. Спадзяваўся, што птушка толькі крыху пасядзіць. Але беркут пакідаць ёлку не збіраўся. А калі ціха кашлянуць? Узяцьце ж ён узляціць. Ды, западозрыўшы штосьці няладнае, знікне. Заставалася, як і дагэтуль, сядзець сцішыўшыся. Так працягвалася ажно паўтары гадзіны. Раптам беркут рэзкім узмахам крылаў узняўся з галіны... Яшчэ толькі набліжаўся да свайго гнезда, а затвор фотаапарата зашчоўкаў, робячы здымак за здымкам.

У час жа водпуску Вячаслава Іосіфавіча клікалі і далёкія дарогі. Пабываў у Запалля'і, у Сібіры, на Далёкім Усходзе. Трапіў і ў Афрыку, у якую тады мала хто завітваў. Вяртаўся дамоў з багатымі ўражаннямі і не адным дзясяткам адзнятай фотаплёнкі.

Першым сакратаром Клецкага райкама партыі працаваў дзесяць гадоў. Сорок — захапіўся фатаграфіяй. Зрабіў больш як тысячу здымкаў. Асобныя дэманстраваліся на яго выстаўках. Адна з іх працавала ў мінскай кінастудыі «Партызан». На ёй былі паказаны і дакументальны фільм «Рэжысёр і заяц», прысвечаны яму, чалавеку, улюбёнму ў прыгажосць прыроды. Выдаў сем кніг, якія праілюстравалі ўласнымі здымкамі. Бадай, асаблівае задавальненне выклікала «Свидание с лесом» — падарункавы фотаальбом на беларускай, рускай, англійскай, французскай, нямецкай і іспанскай мовах. Выпушчаны накладам 50 тысяч асобнікаў, так хутка разышоўся, што выданне паўтарылі.

Не стала Вячаслава Алешкі 2 чэрвеня 2018 года. А памяць аб ім у кляччан жыве. Сведчанне — і памятны знак. Сымвалічнае адкрыццё яго і размяшчэнне — 9 мая 2019 года, калі ўваходу ў гарадскі парк, дзе яшчэ ў 1975 годзе быў узведзены архітэктурны комплекс. На ўзгорку знаходзіцца мемарыяльная сцяна, на якой высечаны прозвішчы загінулых пры вызваленні Клецка ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. На пяці бетонных блоках размешчаны мемарыяльныя дошкі з найменнем вайсковых часцей і партызанскіх злучэнняў, якія гналі з Ключчыны гітлераўцаў. Яшчэ адзін блок, з правага боку каля ўваходу, нагадвае аб мірных жыхарах, чыё жыццё абарвалі захопнікі.

Некалі рашэнне аб будаўніцтве мемарыяльнага комплексу прымаў першы сакратар Клецкага гаркама партыі Вячаслаў Алешка. Памятаў аб іншых. Праз 44 гады нашчадкі пераможцаў у барацьбе з фашызмам паклапаціліся аб ім самім. З'явіўся арыгінальны памятны знак: у мірнае неба імкнецца бусел. Гэтую гордую птушку, якая з'яўляецца адным з сімвалаў Беларусі, Вячаслаў Іосіфавіч асабліва любіў фатаграфаватца.

«...Як ноты, ластаўкі на правадах»

Тэматыка грунтоўнай падборкі Міколы Маляўкі пад назвай «Пакуль жывём», што адкрывае снежаньскае «Полымя», разнастайная: усламіны маладосці і пераёмнасць пакаленняў, духоўныя арыенціры і паўсядзённасць вёскі, рэальнасць пандэміі і часовасць зямнога шляху. Настрой лірычнага героя глыбока мінорны. Ён сумуе па тым, чаго нельга вярнуць, а наперадзе не застаецца нічога, што было б назведаным і хвалючым. Але і ў беспрасвецці сваёй маркоты глядзіць не толькі ў глыб смутку, які засмуктае як твань, але і ў неба, што дорыць радасць і надзею:

*Збавіўшы ад адзіноты,
Ад самоты ў вачах,
Зноў глядзяцца, як ноты,
Ластаўкі на правадах.*

*Вось дык зямны падарунак!
Казкі дзіцячай працяг:
Прыяваюць, як ступні,
Правады на струнах.*

Лірычная герайна Алёны Беланожкі (нізка вершаў «Запрашаю ў свой свет») перасэнсоўвае жыццё, захапляецца яго праявамі і таямніцамі светабудовы,

з'явамі прыроды ва ўсёй іх магутнай велічы, даследуе ўнутраны эмацыянальны свет. Майстарства аўтаркі сягае таго ўзроўню, калі ёй падуладна любая форма. Напрыклад, у акаравыш «Кола часу, вір зор» ніводнае слова не выглядае штучным, прыцягнутым для таго, каб заняць пэўную колькасць складові ў сказе.

Віктар Куц (падборка «Агонь душы і вечнасці спакой») перастворана па-беларуску Андрэем Цяўлоўскім) апявае

рэаліі вясковага жыцця, прычым робіць гэта па-мастацку, вобразна і маляўніча:

*Свой завулак, жалобой запырсканай,
Мачты соснаў, паэстыя ля ракі —
Гэты шлях да апошняга прыстані
Мне ўпісалі ў наказ землякі.*

*Тут дагэтуль падкова распятая
Сіўкі-буркі, што завдзіў калгас,
На сцяне іржавее. Ды стратаю
Конь і воз тады сталіся ў нас.
(«Спадчына»)*

Паэзія Генрыхы Тарасевіча (тры вершы, аб'яднаныя пад назвай «Не забыць мне») не пазаўлена нотаг дыдактычнасці і маралізатарства, што, магчыма, кагосьці справакуе на спрэчку. Але гэта — характэрная рыса творчасці згаданага аўтара.

Што да прозы, уразлі найперш лірычныя мініяцюры Наталлі Касцючэнкай пад агульным загаловам «Мой пясочны гадзіннік», дзе зашыфраваны сімвал жыцця чалавека: «Адчуваю і свой пясочны гадзіннік. Як пясок павольна льецца праз вузкую варонку. Не сыплецца, а менавіта льецца. Радасць існага ў яго бясконцасці. Пясок жа ў маім гадзінніку скончыцца. А ўсё застаецца: і гэтае неба, і квецень

садоў. Па-ранейшаму будуць свяціць сонца і сумна плакаць дажджы. Толькі без мяне. Немагчыма самой перакуліць пясочны гадзіннік, каб зноў пачаць адлік. На гэта здольны хіба толькі Бог».

Тэматыка прозы Івана Пяшко («Чатыры апавяданні») — з біяграфіі аўтара. Гэта няпростое вясковае жыццё ў пасляваенных варунках, маральна-духоўныя праблемы сучаснасці: аўтар занатоўвае рэчаіснасць ледзь не з кінематаграфічнай рэзкасцю і дакладнасцю.

Парадуе завяршэннем псіхадэлічнай гісторыі з элементамі дэтэктыва «Delirium» («Трызненне») Іван Штэйнер. Адно загаловак падрадзеў чаго вартыя: «Хто першы схпіў халат, той і псіхіятр», «Шлюбо па прымусу», «Той, хто павінен памерці!». Але чытанне гісторыі — выпрабаванне не для слаба-нервных! Аднаро, белагалова, крумак — толькі невялікая частка таго, з чым чытач будзе мець справу. І — шмат разважанняў пра вар'яцтва, з прыцягненнем розных герояў з розных эпох... Адна з небяспека — пасля падобнага «экстрэму» ўсё астатняе, што прапануе сучасная айчынная літаратура, будзе падавацца занадта спакойным і павольным...

Тадора ШПІЛЬКА

Сіла, воля і непакорнасць

Найцікавейшая частка часопіса «Нёман» — апавяданне Сяргея Календы «Джустус, вялікі і непарны» ў перакладзе Арыны Гардзеі. Спачатку аўтар за апісаннем, здавалася б, звыклай штодзённасці, драбніц быту размаўляе з чытачом зусім пра іншае — быццам намякае і падказвае, а пазней ужо ў адкрытую гаворыць пра заганы і слабасці чалавека, а таксама пра магчымасці чыстай дзіцячай душы. Гэта павучальная казка без «белых плям» — кожная дэталю сюжэта мае канкрэтны вынікі ў будучыні, кожны ўчынак адбываецца на лёсе герояў. Галоўнае, што паказаў пісьменнік, — абмежаванасць і апантанасць чалавека, аднак што з ім рабіць, асабліва калі дайшоў да пэўнай кропкі, застаецца ў некаторай ступені загадкай. Сіла волі? Адкаж, вядома, адзіна правільны, але яго чамусьці так мала... Тое, што насамрэч засмучае, — недасканалая работа карэктара і перакладчыка. Тут варта прывесці менавіта рускамоўны варыянт наступнага прыкладу: «За столом сем'я Річ все тоже веселились, но как-то жутко, потому что этот смех звучал как что-то пустое и совершенно бредовое, когда человек смеется не с анекдота или шутки, а вот просто начинает смеяться, начинается от смеха лить слезы, держится за живот. И становится понятным, что это не смех, что это то же самое, что и у гиен: когда они хихикают — они не смеются».

Тэме неўзаможна кахання прысвечана апавяданне «Так хочацца курыць...» Аўтар — Валеры Ганеў, перакладчыца твора на рускую мову — Алена Чыжэўская. Гісторыя расказвае пра журналіста, намесніка галоўнага

рэдактара рэіннай газеты Віталія Вярбіцкага, указваюцца нават яго ўзрост — 57 гадоў. Галоўная лінія сюжэта — яго стасункі з карэспандэнткай газеты Вольгай. У пачатку яна апісваецца як зусім юная і нявыпытная журналістка, а пасля — як выдатны спецыяліст і ўжо замужняя жанчына з дзіцём. Ёй 32 — гэтай акалічнасці адводзіцца шмат увагі.

У апавяданні «Так хочацца курыць...» аўтар выкарыстоўвае вельмі распаўсюджаны прыём: ставіць у складанае становішча, пераносіць герояў далёка ад людзей — на своеасаблівы бялодны востраў, дзе галоўны персанаж па традыцыі паказвае свае здольнасці. Да таго ж і пасля выратавання ён дэманструе цуды дабрыні і геройства, што падаецца не зусім апраўданым. Пачуці Віталія Вярбіцкага ў цэлым зразумелыя, а вось якія адчуванні гэты тып героя здольны выклікаць у чытача, скажаць складана... Магчыма, з-за таго, што твор прасякнуты эратызмам. Так, калі для пэўных патрэб Оля абрэзала сваю майку, Віталію здалася, што зрабіла яна гэта занадта

высока — «калі яе грудзі аказваліся хоць крыху вышэй за ўзровень яго вачэй, то ён бачыў знізу далікатныя белыя краёчкі і спышаўся адвесці погляд». На гэтым згадкі пра майку ды іншую бялізну не скончыліся. Натуральна, іх нельга назваць недахопам, аднак чамусьці яны бянтэжаць: ці то з-за канцэнтрацыі ў тэксце, ці то з-за пэўнай сюжэтнай несвоечасовасці, ці то на такое ўспрыманне ўплывае агульная плынь гісторыі.

Пэўная частка нумара прадстаўлена падборкамі «Прыцягваецца жыццё! З Новым годам...» Алы Левінай і «Хто я, навошта і дзе...» Дар'і Дарошкі. Шкада, аднак адкрываюць нумар абсалютна шэрыя, хоць і прысвечаныя святу, радкі першага аўтара:

*Вот еще один Новый, и Старый уже на подходе:
День всего лишь — и он окончательно точку поставит.
И начнет свой отсчет, и закружатся вновь в хороводе
Дни и месяцы, что лишь недолгую память оставляют.*

У абедзвюх паэтычных падборках можна знайсці і больш вартыя ўвагі творы, аднак яны ў меншай колькасці і, як правіла, не поўняцца святочнай атмасферай. Між тым у рубрыцы «Спадчына» прадстаўлена нізка вершаў Георгія Кісялёва «Пара мне выйсці ў свет не дзеля славы...» з уступным словам Наталлі Касцючэнкай. Пастаянны аўтар і сябар «Нёмана», паэт, перакладчык, літаратурны крытык пайшоў з жыцця ў кастрычніку гэтага года.

Яўгенія ШЫЦЬКА

А вы маглі б?

Дванаццаты, перадавагодні нумар «Маладосці» парадаваў смеласцю і нетрывіяльнасцю літаратурнай падборкі... Ідучы ўзрэрз з уласнымі правіламі, нумар нечакана пачынаецца з вершаў. Снежаньскую «Маладосць» адкрывае Павел Міхалькевіч з кітчавай падборкай рыфмаванак пад агульным загаловам «Енчыць у табе безазоўнае». Аўтар такіх зборнікаў, як «Чорная архіда» і «Марла Зінгер», ад самага пачатку дае чытачу зразумець: з ім да трох не лічы. У першым жа творы («Накцюрн») вершаскладальнік вядзе ўяўны дыялог ні больш ні менш як з Маякоўскім, цягаецца талентам з вядомым паэтам.

Перакладаючы знакамитае «на флейце водосточных труб» хадзюльным дапасаваннем «вадасцёкаў-труб», аўтар выкрывае ўласную непадрахтанасць да падобнага роду паэтычных «спарынгаў». Верагодна, тут мае

месца паспешны выбар спарынг-партнёра і слабая тэхнічная падрыхтоўка. Шкада, бо ў медыяпрасторы, між іншым, існуе і другі, куды больш лаканічны і далікатны пераклад гэтага радочка на беларускую мову. Зборнік, пра які ідзе гаворка, выйшаў у серыі «Паэты планеты»

ў 2019 годзе. Перакладчык у ім пераставіў рыфму, пакінуўшы толькі двірдае і зразумелае «на флейце вадасцёкаў»...

Дарэчы, як прыклад неапаго паэтычнага «адказу» галоўнаму футурысту можамо прывесці невялікі верш Кацярыны Тарасавай «Маякоўскі, паслухай», што быў апублікаваны ў мінулым нумары газеты «Літаратура і мастацтва». Іншы момант, які прывабіў увагу ў падборцы, — гэта эпіграф да аднаго з прапанаваных вершаў. Ды не проста прывабіў, а калі кажаць шчыра, пазбавіў сну. Уласна, эпіграфам да твора «Вясенняя карцінка» выступілі такія словы: «Танка — дакладнае люстэрка народных нораваў». А ў канцы подпіс: «Канфуцый». Магчыма, дасведчаны чытачы падкажуць, як трэба тое вытлумачваць...

Што ж, ад бяссэнсавых сімулякраў Паўла Міхальчука пераходзім да непажаданай двух-

сэнсоўнасці ў вершах Юліі Алейчанкі. Другая паэтычная падборка ў нумары (пад дужа зацянганай назвай «Ледзяны агонь») захоўвае, як кажуць, з козыраў: «Вазьмі мяне, як сонца, у далонь» — адразу надзідаць першы радок. Нават вядзлячы на «засцерагальныя» знакі прыпынку і з улікам таго, што сэнс сказанага пры правільнай расшыфроўцы ўсё адно застаецца невідавочным, гэты радок можа быць прачытаны двума рознымі спосабамі. А калі яшчэ ўявіць, што вершы найчасцей прызначаны для чытання ўслых...

Прыемна здзіўляе прысутнасць у свежым нумары абсурдысцкага апавядання Кірыла Стаселька «Развітанне». Малады аўтар у сваім творы прапануе чытачам наведваць адно мнагалюднае развітанне, дзе, «па ўсіх законах жанру», ніводная душа не ведае, з кім, уласна кажуць, тут развітваюцца і калі ўжо будзе «мерцвяк».

Уласна абсурдысцкі складнік у апавяданні пабудаваны на алагізмах і супярэчнасцях ды на наступе хутчэй спадчыне Іанеска, чым, скажам, Хармс з яго абсалютным вар'яцтвам.

Найбольшае захапленне ў свежым нумары «Маладосці» выклікае смеласць яго ўкладальнікаў, іх заўважнае памкненне пайсці на рызыку. Супастаўляючы на суседніх старонках розныя, супраціўныя адна адной эстэтычныя дактрыны і кантрастныя бачанні, рэдактары часопіса ў выніку атрымліваюць займальны літаратурны мікс, да якога хочацца вяртацца зноў. Менавіта гэты антыэтычны падыход, калі ў адным нумары ўжываюцца ладная лірычная паэзія Віктара Яраца («Поні Мішка»), пісьменніка старэйшага пакалення, эратычныя экзерсісы Паўла Міхальчука («20 дзён мока»), і спараджае сапраўды каштоўныя сэнсы.

Мікіта ШЧАРБАКОВ

Жорны гісторыі — шлях да ісціны

Каторую кнігу Рыгора Андрэяўца ні возьмеш, абавязкова — адкрыццё. «Белорусы в России» — партрэты нашых сучайнінікаў, якія годна зарэкамендавалі сябе ў розных сферах дзейнасці ў братняй нам краіне. «Резидент Генеральнаго штаба» — гісторыя жыцця і подзвігу разведчыка Івана Коласа, ураджэнца Лельчыцкага раёна, героя Расійскай Федэрацыі. «Код Скарыны» — новае, а ў нечым і нечаканае працятанне знакамітага першадрукара. «Две битвы Древней Руси» — чаго толькі варта адкрыццё ў міжрэччы Дняпра і Прыпяці існавання Першай казацкай рэспублікі! Больш чым дзесяць кніг напісана ім — лаўрэатам Міжнароднай прэміі імя Баяна і прэміі «Лучшие перья России». Першая — таксама расійская. Адметна і тое, што ўсе яны пабачылі свет дзякуючы добрадзеям. Не выключэнне і «Конец атамана», якая толькі што выйшла ў Адкрытым акцыянерным таварыстве «Полеспечать». З'яўленню яе паспрыяла ААТ «Гомельскі хімічны завод» на чале з яго дырэктарам Дзмітрыем Чарняковым. Апошнія асабліва важна. Чаму — стане зразумелым крыху пазней.

А кніга незвычайная. У гэтым упэўніваешся, ужо зірнуўшы на зваротную старонку вокладкі: «В последние сто лет Беларусь не один раз подвергалась испытаниям. Это и поход в 1920 г. Булак-Балаховича в составе польского войска на Полесье, и мятеж атамана Галаки на берегах Днепра, и гибридная война 2020 г. коллективного Запада». Аднак, знаёмчыся з напісаным Рыгорам Мікалаевічам, упэўніваешся, што часавая прастора, ахопленая ім, значна шырэйшая. Пачынаючы з часоў даўніх, калі ахвотныя правіць на беларускіх землях не проста замаўвалі іх, а і вучылі, як трэба жыць. Хоць зыходным момантам апаведу з'яўляюцца падзеі Грамадзянскай вайны.

Бадай, не трэба нагадваць, наколькі тэма гэтая прыцягальная для ілжэгісторыкаў, што бяруцца за пяро з адзіным жаданнем — пераніцаваць гісторыю, зніваючы герояў і ўзвыляючы тых, у каго рукі ў крыві ад знішчэння свайго народа. Так ставяцца яны і да таго, што адбывалася ў Вялікую Айчынную вайну. Не спрабуючы адкрыць малавядомыя, а то і зусім невядомыя факты, а абяляючы злычынства. Падаючы іх барацьбітам за шчасліваю будучыню, магчымаць жыць у сваёй незалежнай дзяржаве. Хоць у сваіх дзеяннях гэтыя «патрыёты» былі проста лютымі антыкамуністамі, а асобныя яшчэ і не менш лютымі антысемітамі.

Іван Галака — найбольш зацяты. Як ні дзіўна, пра яго пішуць мала. У адрозненне ад Станіслава Булак-Балаховіча, якога яны ўхваляюць не менш, чым украінцы свайго «героя» Сцяпана Бандэру. Галака ж у пэўнай ступені можна ўспрымаць вучнем Булак-Балаховіча, які ў нечым нават пераўзышоў свайго настаўніка. Канешне, у нявысці да камуністыка абое рабое. Але ў большай ступені Галака ненавідзеў яўрэяў. Свае крывавае сляды пакінуў як у Беларусі, так і ва Украіне.

Рыгор Андрэявец нямала папрацаваў, каб праўдзіва раскрывць звыраныя воблік гэтага нелюдзя. Спіс выкарыстанай, а дакладней, уважліва працятанай і перачытанай літаратуры складае некалькі дзясяткаў найменняў. Шлях жа да ісціны заўсёды няпросты. Аб гэтым аўтар «Конец атамана» запэўнівае з першых радкоў, знайшоўшы ўдалы вобраз жорнаў:

«Крутится верхнее колесо жерновов. То в одну сторону, то в другую.

Два камня у ручных жерновов. Один — нижний — неподвижный. Второй — верхний и с ручкой — двигающийся и снимающийся.

Они не могут жить друг без друга. Без их единства не получается из зерен мука.

В одну сторону — это когда помол надо покрутнее. В другую — когда помельче, когда надо из намеленной муки, проявив ее на сито, испечь житный корж».

Да вобраза жорнаў ён прыйшоў невыпадкова. Толькі пасля таго, як пераканался, што «собранный для документальной повести материал об атамана Галаке вначале никак не ложился

в стройное повествовательное полотно. Мешало то одно, то другое». Выйсцё знайшоў правільнае: «...факт и легенда, правда и вымысел должны быть в единстве. Как нижний и верхний камни у жерновов». Каб не толькі не перашкаджалі адзін аднаму, а, наадварот, дапамагалі. Ад сябе дадам: каб прыведзеныя факты ні следу не пакідалі на гераізацыі таго, для каго найлепей падходзіць імя Іуда.

Сапраўднае прозвішча Івана Галакі — Васільчыкаў. Яго бабуля колісь служыла ў мясцовага пана, які захахаў ў яе. Нарадзіла сына Грышу. Паміраючы, гэты пан, хоць і не запісаў яго на сваё прозвішча, пакінуў каханцы шмат грошай і зямлі. Законная жонка, абурыўшыся такім рашэннем, празвала Грышу галакам. Гэта азначае голы і жабрак. Такое прозвішча і замацавалася за ім. Але яго сын Аляксей не проста выбіўся ў людзі, а стаў чалавекам багатым, якога вядзі далёка ў акрузе. Меў дыхтоўны дом з прыбудовамі. Гандлюючы ў Чарнігаве і іншых бязлесных раёнах Украіны дошчамі і іншымі матэрыяламі, прыбываў пілараму, якую у рух прыводзіла паравая машына.

Ведаў Аляксей Васільчыкаў-Галака сабе цану, таму і падумаў, што яму ўсё дазволена. Калі ў яўрэйскай кузні з-за перагужанасці заказамі яму паабяцалі адрамантаваць плуг за пяць дзён, абурыўся і забраў чужы. Кавалі адпомсцілі за такое самаўпраўства. Праз некалькі дзён злавлілі, заперлі ў плуг і вадзілі, як злюдзея. Не здагадваўся, чым гэта адгукнецца. Крыўду, учыненую яму яўрэям, праз некаторы час прыгадае яго сын.

Іван Галака ў кнізе «Конец атамана» паказаны такім, якім і з'яўляўся ў сапраўднасці. Гэта быў рэдкі авантурыст з авантурыстаў. А такіх, як вядома, заўсёды нос па ветры трымаюць. Вядома і тое, што для іх вельмі зручны час, калі ў грамадстве пераломныя моманты. Рыгор Андрэявец і прасочвае праўдзіва, як Галака прыстаёўваўся да абставін у вухурны час.

У пачатку Першай сусветнай вайны, калі не стала афіцэраў, закончыў паскораныя курсы прапаршчыкаў. Даслужыўся да падпаручніка, стаў камандзірам кавалерыйскага эскадрона. Скінулі цара — паспяшаўся дамоў. Выкачаўшы, уступіў у Багунскі полк. Камандзір Мікалай Шчорс паставіў яго на чале асобнага кавалерыйскага эскадрона. Не здагадваўся аб марадзёрскіх схільнасцях новага баявога таварыша. Асабліва даставалася ад яго яўрэям. Чаму, Рыгор Андрэявец прама не гаворыць: «Может быть, здесь сказывалась обида, нанесенная когда-то его отцу. А может, говорило другое — неумная жадность к богатству, желание с помощью оружия отобрать золото и ценные вещи, чтобы потом жить в роскоши и неге».

Бадай, прысутнічала і першае, і другое. Мікалай Шчорс быў катэгарычны: расстраляць! Аднак ваенны трыбунал пашкадаваў — абышлося разжалаваннем у радавыя. Толькі Галака не раскаяўся. Быў яшчэ арышт — удёк. Давялося і яшчэ раз уцякаць. У яго вёску,

дзе адчуваў сябе ў бяспецы, нечакана завіталі шчорсаўцы. Дараваць яны не збіраліся. Але зноў уратаваўся ўцёкамі. Пераправіўшыся праз Днепр, аказаўся на беларускай зямлі. Адчуваў сябе як загнанна звер, хоць такім ужо быў сам. Нічога добрага ад яго чакаць не даводзілася:

«На его пути лежит Белорусское Полесье. Оно шумит еще не опавшей до конца листвою, тонкий ледок по утрам покрывает с краев темные глухие озера. Еще устремляются в бездну неба купола церквей. Колокольный звон долго стоит в холодном воздухе».

Еще в деревнях слышен детский смех и тихие вечерние разговоры утомленных за день полесских женщин.

Но уже идет по Белорусскому Полесью Иван Галака. Он идет за человеческими душами».

«Хада» гэтая была такая, як неўзабаве ў Рэпках, дзе некалі пакрыўдзілі яго бацьку. Факты, што прыводзіцца, — не для тых, у каго слабыя нервы. Толькі адзін з іх: «При въезде в Репки со стороны Гомеля на Дьяковой горе галаковцев, обрубив ветки на иве и заострив одну из них, насадили на них молодую еврейку. Под ней прибили доску с издевательской надписью: "И кому какое дело, что на иву я села"».

Аповед пра злачынную дзейнасць Галакі, яго люты, антысемітызм — стрыжневая лінія ў кнізе. Пачварнае нутро гэтага антыгероя паўстае выразна, ва ўсёй паўнаце. Але «Конец атамана» — гэта яшчэ і твор-даследаванне. Не на шкоду асноўнаму дзеянню ў сюжэтай канве неаднаразова прысутнічаюць і лініі-агдальванні.

Рыгор Мікалаевіч вяртаецца ў гады свайго маленства і юнацтва, прыгадвае блізкіх яму людзей, расказвае, як у родных мясцінах у дружбе і згодзе жылі прадстаўнікі розных нацыянальнасцей. Сярод іншых і яўрэў адчуваў сябе на роўных. Калі і ўзніклі нейкія непаразуменні, дык толькі на бытавым узроўні. Прыводзіцца і прыклады таго, як беларусы, рызыкуючы жыццём, ратавалі яўрэяў ад галакаўцаў.

Каб дакапацца да прычын прадузятых стаўлення некаторых да прадстаўнікоў гэтага народа, Рыгор Андрэявец паірае ў глыбокую даўніну. Шмат месца нададзена і таму, як у гады Грамадзянскай вайны англійская разведка ўносіла раздзяр паміж прадстаўнікамі розных нацыянальнасцей. Гэтыя адступленні спрыяюць лепшаму раскрыццю аўтарскай задумы.

Яна ж, на мой погляд, і ў тым, каб раскрыць вытокі галакаўшчыны. Не проста як праўлення антысаветызму атамана-бандзюгі. У той час было нямала

незадаволеных савецкай уладай, шмат хто браўся за зброю. Але рэдка надаралася, каб усё зводзілася да барацьбы з яўрэямі. Відаць, магчыма, я і памыляюся, асноўная прычына ў тым, што галакі, у дадзеным выпадку найперш роду Васільчыкаў, ніяк не маглі (і не хацелі) забыць, дараваць абразу, знявагу, прынесеную ім канкрэтнымі людзьмі, і перанеслі гэта на ўсіх іх супляменнікаў. У далейшым адбылося тое, што трапіла пад пяніцце інстынкт наатоўпу. А наатоўп не кіраваны.

Рыгор Андрэявец адкрывае і малавядому старонку генацыду супраць беларускага народа. Нічога здзейснага гітлераўцамі нельга забываць. Тым больш забойстваў дзяцей. У дадзеным выпадку віцебскіх: з амаль 22 тысяч у жывых засталася толькі 1920. Адзін — з наснаццаці. Над імі выліся нечалавечыя эксперыменты. Прынамсі, стараліся зрабіць з іх манкуртаў. Каб яны забылі свае імёны, размаўлялі па-нямецку.

Не абышоў увагай і фашысцкіх прыслужнікаў. Асобныя з іх лагічна прыйшлі да таго, першыя подступы да чаго зрабілі пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі. На словах дбаючы пра свабодную і незалежную Беларусь, абаронцаў шукалі сярод прадстаўнікоў Германіі і Польшчы, у якіх у сапраўднасці былі свае планы, рэзка супрацьцельныя незалежнікам. Па сутнасці, тое, што паўтараецца і сёння, калі сёй-той «абаронцаў» шукае ў калектыўным Захадзе.

Круцяцца жорны гісторыі. Няўхільна, няспынна. Запаволіць рух ці, наадварот, паскорыць яго нікому не па сілах. Ніякім чынам не паўплываць і на памол, што застаўся пасля іх напружанай працы. Адно ў нашых сілах — уважліва перагледзець гэты «памол», разабрацца, наколькі ён прыдатны для нас сённяшніх. Каб, заўважыўшы, узяць прыдатнае, неабходнае не толькі нам, але і нашым наступнікам, адпрэчыць тое, што, хоць і таксама з'яўляецца ўрокам мінулага, ніколі не павінна паўтарацца, бо надта горкі ён пры ўсёй яго паўчальнасці.

Гэта тычыцца і гераізацыі тых, каго пракаліць трэба. Аднак памятаць пра іх, няхай такая думка не падасца кашчунствам, трэба. Каб ведаць, хто ёсць хто. Тут дапамагае і кніга Рыгора Андрэяўца «Конец атамана», ад першай да апошняй старонкі напісаная сумленна, прычыпова, з высокім усведамленнем як свайго грамадзянскага, так і журналісцкага, пісьменніцкага абавязку. Урэшце, калі бярэцца за такую адказную тэму, інакш і быць не павінна. Класічнае «поэтом можешь ты не быть, // Но гражданином быть обязан» у дадзеным выпадку падыходзіць як нельга лепш.

А што гаворка пра Галаку актуальная, стала для мяне яшчэ больш відавочна, калі зазірнуў у інтэрнэт. За галаву ўзяўся, напаткаўшы адну з публікацый. Дарэчы, з чарнігаўскай прапіскай, дзе гэты душугаб праліў не менш крыві, чым на беларускай зямлі. Аказваецца, што ён — «Робин Гуд із северских лесов». Змешчаны і фотаздымак. Калі б не ведаў пра яго «подзвігі», магло падацца, што гэта нявіннае «ягнятка», якога люты «ваўкі» не толькі загубілі ў 28-гадовым узросце, а яшчэ і апаганьваюць яго памяць. Ён, маўляў, замаўся за незалежную Украіну. Аб моры пралітай крыві замоўчваюцца. Сцвярджаць, што «абарвалася жыццё адной з самых супярэчлівых фігур бурнага веку» — пляваць у гісторыю. Праўда пра Галаку тая, якую і падаў Рыгор Андрэявец. Падтрымка ж выдання кнігі «Конец атамана» дзяржаўным прадпрыемствам не можа не радаваць. Прыклад, які і іншым кіраўнікам не лішне перацяць.

Алесь МАРЦІНОВІЧ

І ветах залоціць сумёты...

Цяпер, калі ў прыродзе і календары разгортваецца новы віток па спіралі часу, важна пачаць яго з добрага настрою, станоўчых эмоцый, радасных навін. Бо недарма кажуць: як сустрэнеш, так і правядзеш. Жадаем чытачам адчуць чароўную навагоднюю атмасферу, створаную лірычнымі радкамі беларускіх паэтаў, разам з імі паверыць у чуд: калі пра нешта марыш, яно абавязкова спраўдзіцца...

Вольга ШПАКЕВІЧ

Зіма снягі паслала ўсюды,
Нібыта немаўлю пасцель,
Вось-вось яна падорыць чуды:
Бог уцялесніцца ў Хрысце.

Упарта вешчуні з дарамі
Імкнучца пешкі скрозь зіму,
А мы дары якія з вамі
Прынесці здолеем Яму?

І па кватэрах, і па хатах
Зазяе Ражаства агонь.
З якой душой сустрэнем свята,
Як мы гатовы да яго?

Зміцер АРЦЮХ

Наша жыццё —
учараіні дзень —
Зіма, мароз і дождж.
Дарага як каток.
Ісці страшна, але трэба,
Бо калі спынішся —
Станеш ледзяшом.
І ты праз страх, боль і слёзы
Ідзеш.
Ідзеш і даходзіш.
Даходзіш і думаеш,
Што наша жыццё —
Заўтраіні дзень.

Зінаіда ДУДЗЮК

Свята снегу

Закружы мяне, снег, закружы
У завейным чароўным танцы.
Буду ўзнёсла і весела жыць
Без патрэбы ў былое вяртацца.

Мітульга белаты вакол
Поўніць свет ад краю да краю.
І навокал шмат дзівакоў,
Што са мною свята снегу спраўляюць.
Ах, як светла з завейі ляцець
У наступнасць,
дзе шчасце і радасць.

І нічога вяртаць не хацець,
І з сучаснасцю добра ладзіць.

Закружы мяне, снег, закружы
У завейным чароўным танцы.
Пачынаю нанова жыць
І на гэта маю ўсе шанцы.

Ларыса ВЫРКО

Віват, зіма!

Віват, зіма! Віват, марозы!
Віват, бялюткія снягі!
У белым вэлюме бярозы
Сустрэлі першы дзень зімы.

На вокнах кветкі, чуд узораў
Мароз-мастак намаляваў.
І ёлкі ў казачныя ўборы:
У срэбра, золата прыбраў.

Завяе ноч усю гуляла
Дарогі, сцежкі замяла.
Палотны белыя паслала,
Папрацавала да відна.

А сонца раницай зазяла
Над полем, рэчкай і сямом.
І ў вокны срэбныя паслала
Святло-прамень — у кожны дом.

Віват, зіма, марозы, сцюжы!
І санны шлях у родны дом.
Хай у душы квітнеюць ружы,
А сэрца поўніцца цяплом.

Адаў цяпло сваё кастрычнік
Зямельцы, восеньскай раллі
І адляцеў, як ліст апошні,
Як адлятаюць жураўлі.

У нашым садзе апусцелым
Маркотна яблыні стаяць.
А вось каліна і рабіна
Чырвоным полымем гараць.

І чырвань гэту не затушыць
Ні снег, ні слота, ні дажджы.
Цяпло рукі тваёй адчую,
Калі настануць халады.

Цяпло душы хай не пагасне,
Пячюта ў сэрцы ажыве.
Перазіме сад пад снегам,
Вясною буйна заціце.

Галіна БАБАРЫКА

Зімовы роздум

На золку свет ляжаў
Пад коўдрай белай,
Захоплена мяжа
Завейі смела.

На стылым палатне —
Слядоў адбіткі...

Растане снег, міне
Старонкай шыйтка.

Сплыве зімы спакой
Па шыбах, дахах
Халоднаю слязою,
Нязграбным птахам.

То чарната, то бель —
Жыцця палосы.
Узлёт, падзенне, мель —
Адзнакі лёсу.

Сваё жыццё аддаць
У рукі Бога.
Яму Сусвет відаць,
А нам — нічога.

Загляне цяжкі час
У нашы дзверы —
Бяда не знічыць нас
У латах веры.

Людка СІЛЬНОВА

Каляды

Прыйшлі з дарункамі Каляды —
І дзеці новай кніжцы рады!

А моладзь — новай вечарынцы!
Бабуля — свежай мандарынцы:

Там з-пад лупіны — пах такі!
І долкі — з цэнтра — у бакі!..

Ляжаць каляднай зорачкай
На тонкім белым сподачку.

Бліны

Зіма. Сям'я. Маленькім цесна.
На кухні па патэльнях цеста
Я разліваю —

нізкіх, блінных.
І паўтараю рух гадзіннікавых,
Адведу чара, дзейных стрэлак...

— Іду! Нясу!.. — і стук талерак
Вясёлы. Плюханне смятаны...
Варэнне ў сподаках...

Фота мамы
Ля вышыванкі на сцяне.
Вось-вось і — усміхнецца мне!
...Прысела я бачком у крэсла.
Зіма. Сям'я. Маленькім цесна.

Сняжынка

Дык вось якая ты, сняжынка,
На рукавічцы парушынка!

З драбноткіх белевых галінак
Букецік ты на пяць хвілінка!

...І знікла ты. Я зноў адна,
Ля белай лавы давідна.

Змітрок КУЗМЕНКА

Адпусціўшы стомленых анёлаў,
Богу намаліўшыся як след,
Пехатой ідзе свята Мікола,
Крочыць праз шырокі белы свет.

Па лясох навтыерадкі з рэхам.
Па нязручным лёдзе на рацэ.
І няма ў яго за спінай меха,
І кія чароўнага ў руцэ.

Векавым прыгорблены цяжарам.
З белай, нібы крэйда, барадой.
Лічыць на шляху зямныя шнары
Зморанай няроўнага хадой.

Не пазначу ў постаці суровай
Плігрыма з райскіх берагоў.
Толькі вочы з-пад калматых броваў
Ціха выпраменьваюць любоў.

І каляднай ноччу поўнай мерай
Ён падорыць — толькі папрасі.
Кожнаму зняверанаму — веры.
Кожнаму знясіленаму — сіл.

Бездарожжам. Паміж сонных сёлаў.
Пад выццё паўночных завірух.
Крочыць увесь час свята Мікола.
Пехатой ідзе на Беларусь.

Яна БУДОВІЧ

Адзін для нас з табою міг,
Анёле мой. Цяпер. Калі
Заўжды нябачны для вачэй твой лік
У ззянні першай зоркі ажывае —
Над светам валадарыць ноч святая.

Сняжынкі растаюць на веех
і руках тваіх...
І я магу цябе абняць. Пачуць, як б'ецца
Анёлскае тваё пад белым шоўкам сэрца.
Прамовіць: «Дзякуй, што ты ёсць.
Што праз памылак безліч не пакінуў».
Але ты й без таго чытаеш думкі
і успаміны...

Анёле мой. Адзін для нас з табою міг.
Калі пад Позіркам Хрыста сусвет заціць...

Надзея ПАРЧУК

Навагодняе пажаданне

Хай год наступны шчодрым будзе
На ішчасце,
радасць і любоў.
Няхай вас студзень не астудзіць
І люты пройде без вятроў!

А сакавік хай усміхнецца
Празрыстай раниці мімоз
Ды красавік ізноў пралыецца
Гаючай слодыччу бяроз.

У маі, чэрвені нябёсы
Хай не ішкадуць цеплыні!
Жадаю літеньскіх вам росаў
І жнівеньскае дабрыні!

Каб вераснёва парою
Вам палымнелі верасы,
Кастрычнік зваблівай красою
Гасцінна клікаў у ласы.

На развітанне лістападам
Хай асыпае восень зноў.
У снежні снегу будзьма рады...
І так — штогод — да ста гадоў!

Зачараваная

Як багіню, вітаю зіму,
Што з нябёсаў на дол апусцілася.
Не пытайце, калі і чаму
Я ўлюбівца ў красуню ўмудрылася.

Нібы ў казцы якой, а ці ў сне —
Чысціня навакол урачыстая.
Асытаюць сняжынкі мяне,
Каб і я была гэтка чыстая.

Алёна БЕЛАНОЖКА

Ты бачыў сон. І снілася табе:
Зімовы шэры дзень, дажджу заслона...
Маленькая паперка на слупе,
На ёй — размыты нумар тэлефона.

Ты падышоў бліжэй — і там, у сне,
Міргаючы вялікімі вачыма,
Чытаў і перачытваў: «Штучны снег», —
І ўсё не верыў: «Як гэта магчыма?!»

Размякляў аб'яўкі на слухах —
Дарослы свет, бяспаснасны, мітуслівы,
Дзе штучны снег
І штучнай ёлкі пах
Цябе не зробіць добрым і ішчаслівым.

Служайся ты, прагнуўся!
Цёплы дом...
Матулін плед,
Мядзведзік каля вуха...
Табе сем год. Зіма... А за акном
Спявае калыханку завіруха.

Пятро ЖАЎНЯРОВІЧ

Два сонцы

гарэза-мароз што ні год твае ішчокі
нязменна ружовіў
свяцілі тады два кармінныя сонцы
і ўдалеч вялі
хіба не занадта мо з гэтай прычыны
зайздроснік ужо віў
падступныя ніткі таемнай навалы
для людзі зямлі

гарэза-мароз завіхаецца сёння
з такім жа запалам
а дзе ж мае сонцы кармінныя мала
святла дае «sun»
і шмат каму ў грудзі нябачная пошасць
сур'ёзна запала
і трэба маліцца каб толькі ў кагосьці
палешыўся стан

кармінныя сонцы ад ішчок маёй
любай-каханай не свецяць
цалуе праз маску іх сёння ўсё той жа
гарэза-мароз
не страціць яшчэ б і вачэй бо тады на
чароўнай планеце
не ўбачым ні промяню душы ні ішчаслівых
і радасных слёз

Валянціна МУРЗІЧ

Па дзяружцы неба
Месяц пазалочаны
Ад марозаў бегаў —
Да гульні ахвоці!

За дубы чапляўся,
Абы не зваліцца.
З воблачка куляўся,
Каб ярчай свяціцца.

Звонка так смяяўся,
Аж злаваў марозік.
Потым разгуляўся
З зоркамі ў абозі.

Фота Кастуся Дробава.

Па дзяружцы неба
Маладзік вяслы
Да світанку бегаў
І свяціў на сёлы.

Антаніна ХАТЭНКА

Белы сум

Качілася поўна ў сумётны.
І срэбрана дрэвы цвілі.
Не знаючы, што будзе потым,
Наш час раваў на зямлі.

Па белай няведзе, па белай,
Зіхоткай — аж цёмна ўваччу! —
Зазоўкаю раница белы.
...Ды хто яе, дзіўную, чуў?!

Бялела й балела пасцяля
(Ці палуба зман-карабля?...)
Люботу вулканілі целы,
Зрывалася з восі зямля.

А ў свеце ні зім, ні сумётнай.
Пустэльны задыханы жар.
Пляшчоты запады і ўзлёты.
...І свечкі замелена дрыжаць.

Паўценева, хістка, замелена.
Быцця й несмартнасці счэп.
Затоны. Заломы. Заклёны:
Застанься, забавуся яшчэ.

Застанься, забавуся да ночы!
Ад сцяжы наўцёк. Назаўжды.
...Слязіцца акно па-сірочы.
Маўчаць на парозе сляды.

І ветах залоціць сумётны.
І срэбрана дрэвы цвітуць.
Я ведаю, што будзе потым:
У неба тваё прарасту.

Яна ЯВІЧ

Ты не знойдзеш мяне.
Ты не стрэнеш мяне нідзе.
І няхай снегапад будзе зноў на тваім
дысплэі,

Гэта толькі вада. Патанае зіма ў вадзе.
Гэта толькі вада, што не грэецца,
не сагрэе.

Тут палалі снягі. Тут гарэла агнём зіма.
Тут на стужках вятроў палымнелі
твае сумётны...
Дык няўжо гэта мы час расстрацілі
задарма?
Дык няўжо гэта я не дазналася:
дзе ты, хто ты?

Праляцелі гады.
Прагартаў іх старонкі лёс.
Спачывае твой след на далонях
маёй завеі.

Новы дзень надыйшоў —
быццам казку сюды прынёс,
Дзе на ўлонні снягоў белакрылы
туман сівее...

Што туман... Што гады?..
Растлумач, раскажы, зіма,
Як на стужках вятроў палымнелі
твае сумётны?
І няўжо гэта мы час расстрацілі задарма?
І няўжо гэта я не дазналася...
Хто ты?

Наста НАРЭЙКА

Каляднае

1.

На гадзінніку дванаціццаць.
Час для роздуму? Няма!
— Ды не трэба апранацца!
— Мама! Там мароз, зіма!

— Паспяшай! Ды дайце рады
Гэтай дзеўцы! Ну, пайшла!
Босай выштурхнула з хаты,
У сукенцы, як была.

Зразу дрыжыкі пабеглі,
Я — за імі наўздагон.
Дзе тут дзве дарогі леглі
Крыжам? Крыж... А вось і ён!

Аж калоціць, сэрца рвецца.
Толькі зоркі, бель і цішы.
Клікаць? Можна, адгукнецца?
Родны, любі, што маўчыш?

Раптам побач чуо крокі.
Бліжэй, бліжэй... Спакваля
Падыходзіць. Адзінокі
І спыняецца каля

Раздарожжа. Скрыжавання.
Дзе крыж-накрыж два шляхі.
Сэрца рвецца. Прадчування
Акружае лес глухі.

Нешта зоры ішпчуць, зычаць.
Сэрца б'ецца весялей.
І пытанне: «Як вас клічуць?»
І адказ яго: «Андрэй...»

Бегма! Бегма! Сэрца плача.
Плача ішчасцем. Я — таксама.
Не магло і быць іначай.
Ты ўгадала! Чуеш, мама?!

2.

Зазірнуць у палонку апоўнач
Баяліся зоры.
І святло мясяцовае,
Нібы смятана, лілося.
Бег. І абрыўкі дышання.
Ні страху, ні зморы.
Сёння адкрыецца лёс,
Як здаўна павялося.

Знаю, што ішчэ да мяне
Гэтай ноччу каляднай
Бегалі смела дзючаты
Па коўзкім ільдзе,
Кленчылі смела
Ля круглай палонкі панаднай,
Лёс выглядалі
У халоднай чарнільнай вадзе.

Знаю, што вылі ваўкі
Гэтак сама, як сёння.
Знаю, што лес каля рэчкі
Шумеў, як у сне.
Знаю, што Бог назіраў
На маё беззаконне.
Знаю, што гэта гульня
Не даруецца мне.

Толькі нішто не спужае,
Нішто не стрымае.
Лёсе няўмольны,
Што там далей? Пакажы.
Той не губляе,
Хто болей нічога не мае.
Люстра-вадзіца!
Не падмані. Варажы!

Моцна ішчыпае мароз
За чырвоныя ішчокі,
Вецер-скавыні завівае
Мае валасы.
Лес анямеў.
Недасяжны, халодны, далёкі.
Страхі адны
Падаюць у цішы галасы.

Хай, не баюся нічога,
Нічога, нічога!
Голаў хіпа
Над халоднай чарнільнай вадой.
Моўчкі стаю на каленях
Прад лёсам і Богам.
Час развітацца з былым,
І з тугой, і з бядой.

Бачу вянок. Белы вяночак.
І рукі.
Рукі, якія надзенуць яго
На мяне...
Дзякуй! Бягу.
Гэта раница. Першыя гукі.
Ночка мінула.
О, Божа! Усё праміне...

Юлія АЛЕЙЧАНКА

У ішкляным шары ідзе снег —
варта толькі патрэсці яго.
Чаму ж нельга зноў замовіць той снегапад,
пад якім мы сустрэліся?

Плюшавы мядзведзь кажа: «Вясёлага
Раства!» —
варта толькі перакуліць яго.
Чаму ж нельга перакуліць увесь
свет дагары,
каб і ён на гора забывуся?

Свечка паслухмяна загарыцца —
варта толькі паднесці крэсіва.
Дзякуй Богу, яшчэ гару.
Сукакойся, віхура!

Умалот з абедзвюх ніў

Напрамак даследчыцкай працы можа вызначацца шэрагам вядомых алгарытмаў: аўтар, твор, перыяд, стыль і інш. Зусім іншая справа, калі экскурс у мінулае пачынаецца ад факта, прытым у яго матэрыялізаваным выражэнні, якое дазваляе адчуць гісторыю навоабмак. У нашым выпадку такім выхадным пунктам, штуршком да дзеяння стаў, на першы погляд, непрыкметны і шараговы паштовы бланк падпіскі на заходнебеларускі часопіс.

Знойдзены аркуш адносіцца да другой паловы 1930-х гг. Гэта значыць, мы маем справу з няхай і сціплым, але ўсё ж сведчаннем свайго часу. І сведчаннем унікальным. Рэдкія маркі, паштоўкі — вось жаданыя аб'екты ўвагі калекцыянераў. Але пры імкненні да як мага больш поўнага факталагічнага ўзнаўлення/рэканструкцыі часу важная любая дробязь. Адшукаць і захаваць паперу-працаўніку мінулага часу сёння надзвычай цяжка і асабліва прыцягальна.

Ад бланка падпіскі на часопіс «Калоссе» пачаўся наш з'яўшчыны шлях не толькі знаходак, але і новага працэтання асобных сюжэтаў выдавецкай і архіўна-пошукавай дзейнасці Вільні і Мінска 1939—1940 гг.

На духоўны спажытак

Літаратурна-навуковы часопіс «Калоссе» (1935—1939), заснаваны Беларускамі інстытутамі гаспадаркі і культуры, выходзіў у Вільні (друкарня імя Ф. Скарыны) перыядычнасцю раз на тры месяцы. Адказны рэдактар і выдавец — Ян Шутовіч.

Неабходнасць новага выдання, яго мэты і задачы дэклараваны ва ўступным артыкуле № 1 «Калосся» за 1935 год. Паводле меркавання рэдакцыі, адсутнасць належнай інфармаванасці пра беларускае літаратурнае і навуковае развіццё «стварае тое сумнае з'явішча, што гэтыя галіны духовага жыцця з'яўляюцца ў Заходняй Беларусі ў стане прымітыўным, а нашая інтэлігенцыя корміцца ў значнай меры культурай чужой».

Перад патэнцыйнымі чытачамі і падпісчыкамі на пачатку працы агучваліся агульныя стратэгічныя ўстаноўкі: «У меру нашых магчымасцяў мы мусім стойка змагацца з усякімі перашкодамі і самагужна працаваць над развіццём нашае культуры», «каб хоць у невялікай меры пабудзіць нашае грамадзянства да самастойнай культурнай працы і задаволіць яго духоўныя патрэбы...»

Рэдакцыя абяцала звярнуць асаблівую ўвагу на «аддзел прыгожае літаратуры», не абмяжоўваюцца публікацыяй твораў з Заходняй Беларусі, цікавіцца тым, «што развіваецца на той бок мяжы», «рабіць перадакрі важнейшых і найбольш характарыстычных твораў паэтаў і пісьменнікаў Беларусі Усходняй». Таму аўтары пачаткоў будучы мець перад сабой «цікавыя ўзоры, перадусім у галіне стылю, тэхнікі і паэтычнае мовы».

Дэклараваныя пункты выдавецкай праграмы пацвердзіў ужо першы нумар часопіса, дзе былі надрукаваны падборка вершаў Паўлюка Труса і апаваданне «Радасць» Міхаса Зарэцкага. (У наступных нумарах рэгулярна змяшчаліся мастацкія тэксты са спасылак на мінскую перыёдыку — газету «Літаратура і мастацтва», часопіс «Полымя рэвалюцыі» і інш., а таксама кніжныя выданні.)

Сярод рэцэнзій рубрыкі «Кнігапіс» на выданні, якія пабачылі свет у Вільні і Варшаве, змешчаны водгук на зборнік «Творы Цёткі (Алаізы Пашкевіч)» (1934), падрыхтаваны Беларускай акадэміяй навук. У рубрыцы «Культурная хроніка» прыведзена падрабязная інфармацыя пра з'езд савецкіх пісьменнікаў БССР, які праходзіў у чэрвені 1934 года ў Мінску і стаў «важным фактам у развіцці беларускай што да формы, а сацыялістычнай што да зместу культуры».

Навуковы сегмент у першым нумары рэпрэзентавалі артыкулы Адама Станкевіча, Станіслава Грынкевіча, Яна Станкевіча, Адольфа Клімовіча. Рэдактар Ян Шутовіч прадставіў свой крытыка-біяграфічны нарыс «Адам Гурыновіч». У адной з падрадкавых заўваг адзначана: «Рукапісы, у беларускай мове пісаныя, узяў я дзеля выкарыстання з Беларускага музея ім. Ів. Луцкевіча ў Вільні <...>

Некаторыя з іх, дагэтуль надрукаваныя, падаю пасля гэтага артыкула». Вынікі этыкалагічнай працы сабраны ў падборцы вершаў «3 надрукаванай спад-»

З прыватнага збору М. Труса.

Часопіс «Калоссе» (Вільня). 1935 г., № 3.

чыны Адама Гурыновіча», дзе асабліва падкрэслена: «Вершы падаём з усімі асаблівасцямі мовы паэты». Чытачы «Калосся» першымі змалі пазнаёміцца з творами XIX ст.: «...Зіцманела на дворы і ціха кругом», «Бор», «Вясна», «Да жніва», «Перш душылі паны», «Каток», «Рыбак».

У пераліку заходнебеларускіх пісьменнікаў, якія друкаваліся ў часопісе «Калоссе» на працягу ўсіх гадоў яго існавання, — Максім Танк, Рыгор Шырма, Міхась Машара, Міхась Васілёк, Вялянцін Таўлай, Анатоль Іверс і інш. Мяркуючы па рубрыках «Кнігапіс» і «Прысланыя кніжкі й часопісы», выданне займала трывалыя калегіяльныя стасункі з рознымі нацыянальнымі перыёдыкамі і выдавецтвамі ў Італіі, Нарвегіі, Чэхаславакіі, Фінляндыі, Югаславіі, іншых еўрапейскіх краінах.

Сёння асноўны збор архіва рэдакцыі «Калосся» захоўваецца ў аддзеле рэдкіх кніг і рукапісаў Цэнтральнай навуковай бібліятэкі імя Якуба Коласа НАН Беларусі. У 1974 г. былі набыты матэрыялы асабістага фонду грамадска-культурнага дзеяча, літаратуразнаўцы Янкі Шутовіча, а ў 1979-м адбылося значнае паступленне ад паэта Алеся Разанава.

Скарбы мінуўшчыны

Апошні нумар часопіса «Калоссе» (1939, № 3) пачынаецца сімвалічным вершам Максіма Танка «Чакаем сонца», прыкладам даверасенсўскай лірыкі паэта, усіх заходнебеларускіх спадзяванняў:

*Чакаем сонца. Сцеліцца туман,
плыве з палос рунючых, з ваздэраў
на дрот заснушы, на густы наркан,
і тонуць цені стражнікаў і зоры. <...>*

Гэтым разам наша ўвага сфакусіравана на літаратуразнаўчых матэрыялах. Асаблівую цікавасць выклікаў артыкул даследчыкаў з Усходняй Беларусі Міхаса Ларчанкі і Любові Фіглоўскай «Новыя матэрыялы аб беларускай літаратуры XIX стагоддзя». (У 1930-х гг. аўтары былі маладымі перспектыўнымі вучонымі, у пасляваенныя дзесяцігоддзі з названымі імёнамі звязана станаўленне акадэмічнага літаратуразнаўства і ўніверсітэцкай адукацыі ў БССР.)

У падрадкавых заўвагах рэдактара сказана: «Пад гэтым загаловам кандыдаты філалагічных навук М. Ларчанка і Л. Фіглоўская ў часопісе «Літаратура і Мастацтва», № 13 (427), Менск, 9.ІІ.39 — надрукавалі цікавы інфармацыйны артыкул. Перадрукоўваем амаль увесь гэты артыкул, выкідаючы з яго радкі агітацыйна-палітычныя».

Дэтальнае знаёмства з мінскім арыгіналам і віленскім скарачаным варыянтам дазваляе выявіць зробленыя купюры. У заходнебеларускім часопісе былі цалкам прыбраны два першыя абзацы і асобныя радкі ў асноўным корпусе тэксту (пазначаны шматкропем). З імі поўны лімаўскі тэкст уяўляе сабой кананічна структураваны савецкі артыкул 1930-х гг., з абавязковым уступам — пафасным палітычным абвінавачаннем «трацкістаў-бухарынцаў», якія, у дадзеным выпадку, утаілі ад народа «некаторыя творы як вуснай народнай творчасці, так і пісьмовай беларускай літаратуры».

Інстытут літаратуры і мовы АН БССР, у якім у гэты час вялася работа над стварэннем падручніка па беларускай літаратуры, камандзіраваў аўтараў артыкула ў Ленінград з мэтай выяўлення новых матэрыялаў. Асноўнымі месцамі «ўтойвання» культурных скарбаў былі дзяржаўныя бібліятэкі і архівы, у тым ліку Архіў унутранай палітыкі, культуры і побыту СССР.

Без рытуальнага, палітычна-ангажаванага ўступу артыкул М. Ларчанкі і Л. Фіглоўскай наслідуе практыцы публічных навуковых справаздач па выніках работы ў Паўночнай сталіцы.

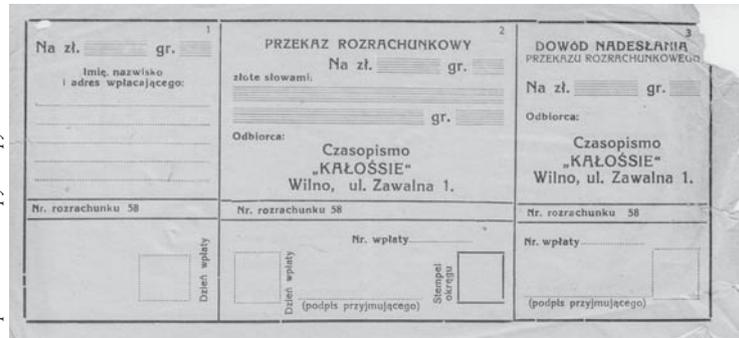
Мінскімі даследчыкамі быў выяўлены шэраг апублікаваных тэкстаў малавядомых твораў. Асаблівую цікавасць, на іх думку, уяўляюць арыгінальныя, не друкаваныя рукапісы ананімных паэм

Ф. Багушэвіча, што праходзілі па тым жа ведамстве Расійскай імперыі. Адшуканы невядомыя вершы Ф. Багушэвіча і Я. Лучыны. Выяўлены матэрыялы фальклорнага характару — рукапісы беларускіх песень, казак, легенд, а таксама помнікі гераічнага эпасу: «Кара ў сто лет», «Кадзігарошак», «Развалігара, Развалімуры, Зламжалеца», «Смок», «Аб жалезным ваўку» і інш.

Рэдакцыя абяцала звярнуць асаблівую ўвагу на «аддзел прыгожае літаратуры», не абмяжоўваюцца публікацыяй твораў з Заходняй Беларусі, цікавіцца тым, «што развіваецца на той бок мяжы», «рабіць перадакрі важнейшых і найбольш характарыстычных твораў паэтаў і пісьменнікаў Беларусі Усходняй». Таму аўтары-пачаткоў будучы мець перад сабой «цікавыя ўзоры, перадусім у галіне стылю, тэхнікі і паэтычнае мовы».

Некаторыя з выяўленых тэкстаў былі ўключаны ў зборнік «Беларуская літаратура XIX ст.» (Мінск, 1940), выданы ў Акадэміі навук БССР пад рэдакцыяй Янкі Купалы, у якім адзначана: «Матэрыялы падабраны і апрацаваны В. В. Барысенка, М. Г. Ларчанка, Л. І. Фіглоўскай». Ілюстрацыйным суправаджэннем паслужылі партрэтныя выявы Віцэнта Дуніна-Марцінкевіча і Францішка Багушэвіча, старонка рукапісу паэмы «Панская ласка», вокладкі асобнага выдання гутаркі «Дзядзька Антон...» (Вільня, 1892) і зборніка Мацея Бурачка «Дудка беларуская» (Пецярбург, 1907).

У прадмове да аднайменнага выдання 1950 г., рэдагаванага Юльянам Пшырковам, у дачыненні да зборніка-папярэдніка сказана: «Пасля вайны гэта кніга стала амаль бібліяграфічнай рэдасцю». Такія словы і сёння пацвярджаюць экзэмпляры з фонду Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі, папярэдняга адысея якіх красамойна засведчана ў шматлікіх штампах ранейшых уладальнікаў.

З прыватнага збору М. Труса.

Паштовы бланк на падпіску часопіса «Калоссе». 1935—1939 гг.

«Панская ласка», «Воскресение Христова и сошествие его в ад», а таксама гутарак (некаторыя друкаваліся толькі ў Лондане і Парыжы): «Дзядзька Антон, або Гутарка аб усім чыста, што баліць, а чаму баліць — ня ведаем», «Гутарка Данілы са Сцяпанам», «Хто праўдзівы прыяцель беднага народа», «Гутарка аб тым, куды мужыцкія грошы ідуць» і інш.

Знойдзена справа В. Дуніна-Марцінкевіча аб выданні п'есы «Пінская шляхта», забароненай цэнзурным камітэтам, а таксама падобныя дакументы

Зборнік 1940 г. хоць і выходзіў пад рэдакцыяй першага народнага паэта Беларусі, але чамусьці дагэтуль не стаў аб'ектам уважлівага кантэкстуальнага вывучэння. Віленскія і мінскія публікацыі, прысвечаныя вынікам архіўна-пошукавай тэксталагічнай працы, акрамя істотнага папаўнення скарбніцы нацыянальнага пісьменства, уласным прыкладам паказалі перспектыўнасць даследаванняў у вызначаным напрамку.

Мікола ТРУС,
кандыдат філалагічных навук

Багдановіч у незвычайным ракурсе

Падчас круглага стала-выстаўкі «Нетыповы Багдановіч», прымеркаванага да 130-годдзя з дня нараджэння класіка, абмеркавалі шырокае кола пытанняў. У дыскусіі прынялі ўдзел супрацоўнікі філіяла «Інстытут літаратуразнаўства імя Янкі Купалы» Цэнтра даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры і Цэнтральнай навуковай бібліятэкі імя Якуба Коласа НАН Беларусі.

З прывітальным словам да гасцей і ўдзельнікаў імпрэзы звярнуўся дырэктар Цэнтральнай навуковай бібліятэкі імя Якуба Коласа НАН Беларусі доктар гістарычных навук, дацэнт Аляксандр Груша. Ён адзначыў, што галоўнай мэтай сустрэчы стала выяўленне яскравай, шматграннай постаці Багдановіча-паэта — не толькі ў найбольш вядомым яго амплуа, але і як гісторыка літаратуры, публіцыста, крытыка і перакладчыка ў кантэксце яго дзейнасці з максімальнай паўнатай і нетыповым падходам.

Ад імя Інстытута літаратуразнаўства імя Янкі Купалы адкрыў мерапрыемства яго дырэктар, доктар філалагічных навук, прафесар Іван Саверчанка і паразважаў

Багдановіча з апірышчам непасрэдна на яго творы.

Выступленне на тэму «Максім Багдановіч-інтэлігент як выразнік дум беларускага народа ў святле крытыкі» прапанавала гасцям Таццяна Мацюхіна, кандыдат філалагічных навук, старшы навуковы супрацоўнік аддзела тэорыі і гісторыі літаратуры.

Вядучы бібліятэкар сектара навукова-метадычнага забеспячэння работы бібліятэкі пры арганізацыях НАН Беларусі навукова-даследчага аддзела бібліятэказнаўства Ірына Смірнова распавяла аб рукапісах і дакументах, звязаных з жыццём і дзейнасцю Максіма Багдановіча, перададзеных у Інстытут літаратуразнаўства імя Янкі Купалы. Слухачы даведзіліся аб якасным і колькасным складзе фонду і дзе ў Мінску знаходзіцца найбольш арыгінальных матэрыялаў, звязаных з постаццю М. Багдановіча.

Доктар філалагічных навук, загадчык аддзела тэорыі і гісторыі літаратуры Ганна Кісліціна звярнула да спадчынны Максіма Багдановіча як крыніцы роздуму і нагнення Міхаса Стральцова і Алеся Разанова ў святле стасункаў «творца — творца» ў адрозненне ад падыходу «творца — даследчык». Навуковец прааналізавала эсе «Загадка Багдановіча» М. Стральцова і «Жыта і васілёк» А. Разанова, дзе пісьменнікі аргументавана актуалізуюць здабыткі М. Багдановіча, змяваючы з іх штампам папярэдніх часоў.

Алена Карп, навуковы супрацоўнік аддзела тэорыі і гісторыі літаратуры, разгледзела постаць Максіма Багдановіча як літаратурнага аглядальніка, у прыватнасці, звярнула да яго нарыса «Белорусское возрождение», адзначыла паслядоўнасць і аналітычнасць выкладу аўтарам матэрыялу, датычнага стану беларускай мовы, культуры, літаратуры, заглыбленасць у праблему, вылучэнне з'яў тэндэнцыйных і адзінаковых, іх перадумовы і наступствы ў будучыні.

Наталія Якавенка, доктар філалагічных навук, старшы навуковы супрацоўнік аддзела ўзаемазвяззей літаратур, звярнула ўвагу на нетыповасць «Апокрыфа» (рус. «Піричка о васильках») Максіма Багдановіча ў аўтаперакладзе на рускую мову, прадманстраваўшы

Фрагмент экспазіцыі.

ў супастаўленні тэкстаў на беларускай і рускай мовах сэнсавыя адрозненні, якія дапусцілі пісьменнік. Даследчыца акцэнтавала ўвагу на тым, што М. Багдановіч і ўносіць у тэкст больш блізка рускамоўнаму чытачу вобразы, і звартаецца да тлумачэнняў слоў і выразаў у зносах. Наталія Якавенка падкрэсліла першасную мэту пісьменніка ў гэтай працы — паказаць чытачу багачце традыцыйнай беларускай культуры і найбольш зразумела для яго перадаць нацыянальна-культурную спецыфіку першакрыніцы.

Супрацоўнікі Цэнтральнай навуковай бібліятэкі імя Якуба Коласа арганізавалі выстаўку, матэрыялы якой датычаць жыцця і творчасці прызнанага класіка беларускага мастацкага слова. Экспазіцыя падзелена на дзве часткі: «Нязгасная зорка паэта» (прыжыццёвыя выданні і першыя публікацыі, разам з публіцыстыкай) і «Я не самотны, я кнігу маю...» (літаратурная спадчына паэта ў сучасных перавыданнях, даследаванні творчасці і біяграфіі, пераклады твораў на замежныя мовы). Доклад-экскурсію па прадстаўленых матэрыялах правяла навуковы супрацоўнік аддзела рэдкіх кніг і рукапісаў Алена Дзенісенка.

Падчас сустрэчы прысутныя мелі магчымасць атрымаць адказы на пытанні, звязаныя з творчай спадчынай і лёсам Максіма Багдановіча. Аляксандр Груша і Іван Саверчанка падзякавалі выступоўцам і гасцям сустрэчы, выказалі спадзею на працяг падобных сустрэч у пашыраным фармаце.

Марына БАРАБЕЙ, фота аўтара

Выступае Ірына Смірнова.

аб творчым феномене Максіма Багдановіча. Даследчык вывёў формулу сінтэзу беларускай народнай творчасці, еўрапейскай літаратурнай традыцыі папярэдніх стагоддзяў, антычнага пісьменства і рускай класікі, адзначыўшы разам з тым спалучэнне хрысціянскага светапогляду і вобразнай сістэмы, звязанай з дахрысціянскімі часамі. Навуковец падкрэсліў ролю дыялогу культур у фарміраванні пісьменніка. Былі вызначаны дамінанты стылю Максіма

культуры, літаратуры, заглыбленасць у праблему, вылучэнне з'яў тэндэнцыйных і адзінаковых, іх перадумовы і наступствы ў будучыні.

Наталія Якавенка, доктар філалагічных навук, старшы навуковы супрацоўнік аддзела ўзаемазвяззей літаратур, звярнула ўвагу на нетыповасць «Апокрыфа» (рус. «Піричка о васильках») Максіма Багдановіча ў аўтаперакладзе на рускую мову, прадманстраваўшы

Казкі з маленства Максіма

Мы звыклі, што ў народнай творчасці няма аўтара, але кожная песня, паданне, казка маюць уласную гісторыю — тую кропку, дзе вусная народная творчасць ператвараецца ў літаратуру. Зазвычай амаль не ведаем навукоўцаў, якія ўпершыню зрабілі запіс таго ці іншага твора. Яшчэ радзей, акрамя дасведчаных фалькларыстаў, ведаем імёны апавядальнікаў і апавядальніц, з чых слоў былі запісаны творы. У выпадку герояў выдання, якое падрыхтаваў Антон Францішак Брыль, сітуацыя крыху іншая.

Згадкі пра казачніцу бабу Рузалю неаднойчы публікаваліся багдановічазнаўцамі ў звязку з уплывам, які, згодна са сведчаннямі бацькі паэта, у дзяцінстве зрабілі казачныя творы на класіка беларускай літаратуры.

Па меркаванні Адама Ягоравіча, талент паэта «можа быць, асколак паэтычнага таленту яго прабабкі Рузалі, казкам якой у маіх запісках і песнях сваёй радзімы ён абавязаны прабуджэннем свайго таленту». Згадваў бацька пра запісы і ў размове з Іванам Замоціным: «Па гэтых з казках Максім упершыню пазнаёміўся з беларускай гаворкай».

Так маглі б сказаць пра сябе і іншыя беларусы, бо некаторыя з гэтых казачных сюжэтаў добра вядомыя праз шматлікія перавыданні «Беларускіх народных казак» у розных літаратурных апрацоўках. «А дай мне, што ў доме невядома» — як бацьку прыйшлося адыць сваё дзіця, пра якога і не ведаў, «Абыліца» — пра пана, які любіў паслухаць казкі і падтакваць «можа, і праўда», пакуль не пацуў пра ўласнага бацьку ў якасці свінапаса, «Сучкін сын» — аб прыгодах асілка і яго папличнікаў.

Упершыню гэтыя і іншыя казкі былі апублікаваны ў другім томе збору фалькларыста і этнографа Паўла Шэйна (1893 год), адным з карэспандэнтаў якога з'яўляўся Адам Багдановіч. На момант запісу Рузалі Казіміраўны ўжо гадоў 15 як не было ў жывых, але дзякуючы ўчэпстай памяці Адама Ягоравіча казкі былі запісаны з моўнымі асаблівасцямі, характэрнымі для самой апавядальніцы. Зразумела, што па-за сваім жаданнем у аповеды дадаў уласныя ноткі, бо і сам Адам Багдановіч меў не абы-якія пісьменніцкія здольнасці і багаты чытацкі досвед. Але нават праз запісы адчуваецца, з якой далікатнасцю ён паставіўся да аднаўлення першакрыніцы.

Амаль усё, што мы ведаем пра Рузалю Асьмак, — сведчанні яе ўнука, занатаваныя ў яго ўспамінах. Знахарка, варажбітка, вядомая на ўсю ваколіцу апавядальніца казак і легенд са сваёй непаўторнай манерай: «Перадча казачнага сюжэта для яе была творчым актам; кожны раз яна ўносіла ў апрацоўку сюжэта новыя рысы; гаварыла гучна і нараспеў, надаючы апавяданню прыкметную

рытмічнасць... Яе папулярнасць і ўплыў, як варажбіткі-знахаркі і захавальніцы народнага звычайна ў вызначальныя моманты народнага жыцця (радзіны, хрэсьбіны, вясельлі, хаўтуры, сеўбы, зажынкі, дажынкі, талака, улазіны і г. д.), былі шырока распаўсюджаны ў Халопеніцкай акрузе; да яе прыходзілі па параду і кіраўніцтва і ва ўсіх урачыстых выпадках запрашалі распарадчыцай — «парадак даваць».

«Казкі Рузалі Асьмак: Запісаныя Адамам Багдановічам» — гэта першая

паасобная кніга знакамітай апавядальніцы Рузалі Казіміраўны Асьмак. І няхай аб'ём яе невялікі — усяго сем казак, але для яе падрыхтоўкі Антонам Францішкам Брылём была праведзена вялікая даследчыцкая праца. Тэксталагічны аналіз рукапісаў, якія зараз зберагаюцца ў Расійскай акадэміі навук у Санкт-Пецярбургу, дазволіў выправіць некаторыя хібы і памылкі, што закраліся ў выданне Шэйна. І мы ці не ўпершыню маем магчымасць пазнаёміцца з імі ў першадрукавым выглядзе.

Акрамя таго, над тэкстамі была праведзена далікатная рэдактарская работа, у якой актыўны ўдзел узяў філолаг Уладзь Лянкевіч. Казкі фіксаваліся Адамам Багдановічам у тыя часы, калі не існавала ні літаратурнай мовы, ні ўнарванага беларускага правапісу, ні агульнапрынятых нормаў запісу жывога дыялектавага маўлення. Таму пры падрыхтоўцы выдання аўтару імкнуліся прадставіць творы ў правапісе, зручным сучаснаму чытачу, але не разбурыўшы пры гэтым іх мясцовае гучанне.

Выданне казак бабу Рузалі — гэта магчымасць адыць належнае знакамітай апавядальніцы і яе ўнуку Адаму Багдановічу, а таксама нагода ізноў трапіць у дзяцінства — апынуцца ў свеце магчымых асілкаў, хітрых чараўнікоў, жывой беларускай мовы. Свет, дзе заўсёды перамагае добро!

Міхаіл БАРАНОЎСКІ

Дарогія сябры!

Звяртаем вашу ўвагу, што часопіс «Вожык» са студзеня 2022 года выходзіць на старонках газеты «Літаратура і мастацтва». Свае жарты і іншыя гумарыстычныя творы дасылайце на электронны адрас штотыднёвіка: lim_new@mail.ru. Падпісвайцеся на «ЛІМ»! Падрабязную інструкцыю па афармленні ладпіскі можна знайсці на сайце Выдавецкага дома «Звязда» (<http://zviazda.by>) у раздзеле «Падпіска» (<http://zviazda.by/be/subscription>).

Віктар РЭЧЫЦ

Розныя героі

Паказвае цікаўным незнаёмец
Смартфона кадры, а натоўп гудзе:
Два хлопчыкі ў зімовым вадаёме
Раптоўна апынуліся ў бядзе!

Цялёнкаюцца, выбірацца спрабуюць
На лёд, але трымае іх рака.
Як бы дапамагла ў хвіліну тую
Ім дужая мужчынская рука!

— Вакол — нікога, — уздыхнуў мужчына, —
Хто выратаваць мог бы хлопчуку.
— А вы? — спытала бойкая дзяўчына.
Збянтэжыўся «герой», пагляд адвёў...

Анлайн-пасторы ён жыхар заядлы,
Стаяў спакойна, відэа здымаў,
Каб мець у інтэрнэце шмат праглядаў...
А хто ж тады няшчасных ратаваў?

Не патанулі хлопчыкі ў той рэчцы,
Працуюць па-ранейшаму іх сэрцы.
Рэальныя героі ёсць на свеце —
Не тыя, што сядзяць у інтэрнэце...

Анатоль ЗЭКАЎ

У пошуку паэзіі

Сваю сцэжку паэзіі
Шукаю на снезе я
У сцюжу калматугу
Ад хаты да хаты.

Юлія Новік

Іду па пояс на снезе я,
У снезе шукаю паэзію.
Ступаю ад хаты да хаты
І сцюжы калматай не рада.
Схаваліся рыфмы ў сумётах,
Знайсіці іх там надта турботна.
Нагамі я снег разрабаю —
Шукаю, шукаю, шукаю...
А можа, не варта шукаць,
А лепей вясны пачакаць,
Калі снег сплыве раўчукамі
І рыфмы пакажуцца самі?

**Уладзімір
МАЦВЕЕНКА**

На катку

Прайшлі кампаніяй дзяўчаты,
янакі,
На стадыёне ад дзяцей страката.
Адны спяшаюцца на пункт пракату,
У іншых ёсць уласныя канькі.

Ганяюць шайбу каля броўкі хлопчыкі,
Замест варот — чыесьці чаравікі.
Няхай зайздросціць ім хакей вялікі,
Бескампрамісны бой вядуць такі!

Мы майстравалі анучовыя мячы,
Бо шайбы не былі пакуль у модзе.
На самаробках коўзалі на лёдзе,
Калі на рэчку здолелі ўзячы.

А дзень марозны, светлы,
ўсмешлівы такі,
На лёдзе сонца жоўтае адбіта.
У зайчыкі гуляючы нібыта,
Звіняць цымбаламі сталёвыя канькі.

Я ж углядаюся да вільгаці ў вачах
Ды тупаю нагамі, каб сагрэцца.
І мне здаецца, што імчыць праз сэрца
Маё кароткае дзяцінства на каньках.

Андрэй СІДАРЭЙКА

Зварот да музы

Гумарэска

Паэт Васечкін напярэдадні Новага года сядзеў за сталом. Яго рукі былі прыўзняты ўверх, так, нібыта ён да кагосьці звяртаўся.
— О, Муза! — натхнёна прамаялюў паэт. — Увесь гэты год я марыў, чакаў сустрэчы з табой. Увесь год я прыбіраў свой пакой, ставіў у вазу кветкі. Пакідаў адчыненай фортку, каб табе было зручна завітаць да мяне.

Перад тым, як брацца за працу, я апрапаў свой найлепшы пінжак, клаў на стол цукеркі, ставіў шампанскае. Але ты не прыходзіла. Гэта я разумеў па радках, якія пісаліся без радасці і натхнення.

Тады я пачаў шукаць цябе сярод натоўпу. Я знаёміўся з жанчынамі, якія, на маю думку, былі падобныя на цябе. Яны ахвотна прымалі мае кампліменты. Гаварылі, што так іх яшчэ ніхто не называў. Мы ішлі ў кафэ (з кім — у бар). Там я іх частаваў, не шкадуючы апошняга рубля. А потым яны зніклі, не пакідаючы мне ніякага натхнення. Засталася толькі адно расчараванне.

Тады я разумеў, што памыляўся. І ў пошуках сустрэчы з табой памыляўся не адзін раз. А аднойчы так наставаўся з падобнай (але ўсё ж фальшывай Музай), што працнуўся ў выцвярэзніку.

Душа паэта вельмі ранімая. Колькі яна перажыла за апошні год! Гэта варта «Боскай камедыі» Дантэ Аліг'еры! Але без цябе я не магу ажыццявіць задуманае.

О, Муза! Спадзяюся, што ў гэтым годзе я абавязкова сустрэнуся з табой. Ты прыйдзеш да мяне праз расчыненае акно ці мы выпадкова сустрэнемся на вуліцы. І разам напішам такі твор, дзякуючы якому ўсе даведаюцца пра паэта Васечкіна!

Потым паэт расчыніў фортку. Паставіў на стол вазу з ружамі, паклаў чарговы пачак цукерак.

У гэты момант раздаўся званок у дзверы, а потым і жаночы голас:

— Даражэнькі, ты дома? Твая Муза прыйшла!

Паэт кінуўся да дзвярэй насустрач сваіму шчасцю. Напярэдадні ён набыў стос паперы і новую ручку.

ПРЫЛЕУКІ

Мільвы выбраўся ў дарогу —
Не знаходжу месца.
Ды затое, дзякуй богу,
Вельмі добра есца!

Праспявала Людміла ЮШЫНА

Не дзяўчаты — заглядзенне!

Эх, калі б магчымасць меў,
З апетытам і хаццнем
Я б усіх вачыма з'еў!
Калі мы з табой адны,
Бравы ты і вёрткі.
І такі, кум, завадны,
Ажно рвуцца порткі.

Ох, сват, ты мой сват,
Калі маеш грошай шмат,
Вольны час тады знаходзь,
Пабяседзіцца прыходзь!

Без мяне мяне жанілі,
Добра весялілі!
Скрыню горкай асушылі,
А пра ЗАГС забыліся.

Калі замуж аддавалі,
То найперш пасаг забралі.
Пачалі ілюб абмываць —
І мяне забылі ўзяць.

Махляру Кузьме ўдалося
Трох артыстак ахмурыць.
А вось дворнічыху Фросю
Аніяк не спакусіць.

Міхаіл КУЛЕШ

Зімой на рыбе

Стрэльбы й вуды нямашака дома,
Не рыбаць я ніякі зусім.
Ды Пятровіч,

мой добры знаёмы,
Парыбацьчы мяне запрасіў.

Што патрэбна ў дарогу, купілі,
Склалі ў скрынку кручкі,
паплаўкі.
Для знаёмства з ракой прыхапілі
Пляшку гэнае «Белай ракі».

Мы дарэмна паўдня прасядзелі,
А удачы няма ніякой.
Пляшку выпілі,
сала паелі
І на рыбу махнулі рукою.

Дзе настрой мой рыбацкі падзеўся?
Сум-мароз прыцяскае да слёз.
Певень наш не дагнаў —
дык сагрэўся,

Ну а я не злавіў — дык замёрз.

Пераклаў з рускай
Казімір КАМЕЙША

Микола САЛАЎЦОЎ

Дзед Ягор

Як на вуліцы ідзе
Дзед Ягор зімою,
Брэх сабачы аж гудзе
Кожнай раніцою.
Скрозь і з будак,
і з хлявоў
Шчэрацца сабакі —
Пэўна, чуюць пах ваўкоў
Тыя небаракі.
І набег дамоў праз луг
Дзед ад злоснай світы,
Скінуў воўчы свой кажух,
Ім самім пашыты.
— Апранай ты лепш
пінжак! —
Грымнула бабуля.
З той пары і для сабак
Сябрам стаў дзядуля...

Васіль НАЙДЗІН

Ёлка

...Дажыў! Сяджу на падлозе ў адных трусах і майцы.
І не толькі сяджу, а дзейнічаю. Малатком.

Цвікі — першы клас. Доўгія, вострыя. Улазяць у падлогу адзін за адным. Іншым разам загінаюцца, ды яшчэ не там, дзе трэба. Тады я іх адразу прыплёскаваю — пальцы нельга будзе параніць. Дзед так вучыў. Потым — бацька. Але не давучылі. Павалілася ёлка.

Ну што тут будзе рабіць?! Зноў выціраю-прамакаю майкай пот на твары, на плячах. Але цярплю. З апошніх сіл маўчу. Спі, Лідуся...

— Вы толькі на яго паглядзіце, майстра-няўмеку нашага!

Во, працнулася...
— Зранку плёскае і плёскае. Ну, лапаць! Ёлку мужанёк паставіць не можа! Увесь дом ходарам ходзіць — зараз дадуць суседзі сігнал куды трэба. Жак! У людзей жа і крыжыкі спецыяльныя ёсць, і розум...

— Лі-да! Папрашу не перашкаджаць, — стаўлю жонку на месца. — Наша красуня таксама хутка будзе стаяць, пабачыш. Камель, прадаў, танкаваты, цвік не ўвагнаць. Але нічога, неж прымацую.

Мая палавіна ўжо завялася. Не спыніш.
— Увесь горад з аднаго канца ў другі праехала. Шукала, выбірала...

— Іх жа зараз на кожным вуглу прадаюць. І камерсанты, і ліяніцтвы... Дачакаліся, нарэшце. Зажылі! Не трэба блат, няма дэфіцыту. Амаль...

Хацеш нагадаць жонцы, як учора «Птушынага малака» цэлую кішэню ёй прынёс — на рабоце пераднавагодняю гульні-латарэю праводзілі. Але ж ці цукеркамі зараз здзіўніш нашых жанчын?! Тым больш калі яны ў россып, цукеркі тыя, з малака. Птушынага. Павыцякала, відаць... А зараз ёлка з яе галавы не вылазіць. І мне падваліла рабацэнка. Далікатная, тонкая.

— Ёлак, кажаш шмат? А стройненькую, прыгожанькую — такую, як я хацела, — ледзь знайшла. Сама даставіла, не без прыгод, канешне... І ўсё сама, сама! Засталося толькі адно — паставіць прыгажуню...

— А ці ведаеш ты, Лідуся, што цяпер штучныя ёлкі ў модзе, — пераходжу я ад абароны ў наступ. — Паразумнеў народ... Акрамя нас з табой. Ім ніякія і крыжыкі не трэба. Прадаецца ўсё ў комплексе. Ладна, як-небудзь прысабачу...

— Вось іменна — «прысабачыш». Укарочваць дзядзця. Распяскаў, раслішчыў там усё ў камлі. Целяпень ты, а не мужык...

— Учора быў лапцем, а сёння ўжо цяляпень... Але ж разумеў і разумею: не зайздросны лёс у гэтай прыгажуні. Шкада яе. Ніхто не ажывіць, не панясе зноў яе ў лес, да родных сястрычак. Не беражом прыроду, хутка хаўтуры па ёй спраўляць будзем.

— Хаўтуры яму сняцца...
— Мне многае сніцца. Хоць мала і сплю.

— Не з лесу гэта ёлачка! З пітомніка... Там іх вырошчваюць, гадуюць спецыяльна. Тысячы прыгажунь будуць радаваць дзяцей, дарослых на галоўным свяце года.

— Каб у хуткім часе — праз тыдзень, ад сілы два — зрабіць ім выкінштэйн. Усе на сметнік трапяць ці наогул дзе-небудзь іх спяляць. Якая жорсткаць! Каты...

Не так бачу, як адчуваю: плача мая Ліда.

А я не перанашу слёз. Таму ў чым быў, у тым і бягу да дзвярэй. З малатком, канешне, у руцэ. І праз момант я ўжо на волі.

На лесвіччай пляцоўцы, як заўсёды, смочка сваю цыгарку і пускае колцы дыму ў бок форці Сцяпан. Ён паверхам вышэй жыве, але там з-за курыва са сваімі

суседзямі не ладзіць — тры разы яго сёлета штрафавалі. А мы з Лідай людзі мірныя, да дыму, дзякуючы мне, даўно прывучаныя...

Не абдымаемся і не цалуемся. Чаму, вы, відаць, здагадаліся. Адзін аднаго толькі локцыямі кратаем і ўгору рукі ўскідаем. Ад радасці, што сустрэліся. Нашым такім «кантактам» малаток крыху перашкадае. Раблю спробу засунуць яго ў трусы.

— З Новым годам, Сельвестравіч!

— З новым шчасцем, Кандратавіч... Бачу і чую, сур'ёзным інструментам наводзіш парадак у сваіх апартаментах перад святам. Дом увесь дрыжыць, многія аж стогнуць.

— Няхай пастрогнуць.

— Мяне за дым раз-пораз штрафуюць, а ў вас, адчуваю, справы яшчэ горшыя... Адно параду даю: трымайся, Аркадзь!

— Трымаюся... — дзякую суседу за падтрымку і цягнуць да яго рукі, каб паціснуць. Але ён іх абедзве — за спіну. Разумею. Язык і мазгі ў работу ўключаю. Ад непатрэбных кантактаў яны ж надзейна прыродай абаронены. Няма чаго хвалявацца, таму гавару без спеху і, як заўсёды, шчыра.

— Здароўца вам і ўсялякіх поспехаў. На жыццёвых дарогах... Усім, хто паверхам вышэй жыве і чыстэйшым паветрам дыхае ды заадно год новенькі сустрэць рыхтуецца...

Гляджу ўверх, і ў галаве імгненна нараджаецца цудоўная задумка, выдатны план. Сямейнае гняздоўе нашых добрых суседзяў, значыць, там, паверхам вышэй. Малаток і цвік са мной. Мы робім так. Потым — гэтак...

Я зноў ледзь не абняў суседа. Але, узгадаўшы чортаў вірус, засунуў рукі ў трусы. Пры размове яны наогул чалавеку не патрэбны.

— Паважаны Сцяпан Сельвестравіч! Зрабі ласку... Дазволь усабачыць вось гэты цвічок у вашу падлогу. Ён не дужа-ткі вялікі!.. Глядзі, карацейшы за ручку малатка.

Сусед спалохана глядзіць на цвік, які немаведама як апынуўся ў маёй руцэ, а ў дадзены момант ледзь не дакранаецца да суседавага носа.

— Паспёў ужо сустрэць? Малайцом!

— Кроплі не было ў роце. Гэтую справу, — я раблю пстрык сабе па шыі, — дазваляю толькі ўвечары. І то не заўсёды...

— Дык што ты хочаш?

— Лупану — і ўсё праблемы... Пажадана толькі, каб без сведка. Выберам момант, калі Рыга-Маргарыта твая ў магазін пойдзе.

— Па піва і курыва сам хаджу.

— Хлеб, скажы, заканчваецца. Апетыт у цябе прарэ-заўся... Ды не гэта галоўнае. Адзін-адзіны цвік можа вырашыць усе мае... будзем лічыць, усе нашы справы і праблемы. Ён пройдзе вашу падлогу. Потым — нашу столь. Я яго загну кручком і павешу, нарэшце, яе...

Сусед увабраў галаву ў плечы і гарачым канцом сунуў у рот цыгарку.

Калі ачунаў, з цяжкасцю прашмакаў:

— Навошта?... Няхай жыве! Ну пасварыліся, памірыцеся... Ліда твая — цудоўны чалавек.

— Які чалавек? Яна жанчына...

— Гаспадарлівая, прыгожая...

— Чужыя жонкі заўсёды прыгожыя!

— Сцяпан Сельвестравіч даў знак, каб я маўчаў. Потым ён паклаў сваю дрыготкую руку

Станіслаў
ВАЛОДЗЬКАПрыпеўкі
калядоўшчыкаў

Вось прыйшлі да нас Каляды,
І мы зноў прыйшлі да вас.
Як і летась, будзем рады
Вам настрой падараваць!

На Каляды вас вітаем
Мы з мядзведзем і казой.
Хай сняжок на вейках тае
Толькі радасці слязю!

Пра благое мы забудзем.
Хай гарыць яно агнём!
Ход канём рабіць мы будзем,
Як тут наш цыган з канём!

І цыганка сёння з намі.
Не маркотна з ёй зусім.
Добра справу сваю знае, —
Наварожыць ічасця ўсім!

Нас і сёння, дзякуй Богу,
Вы прымалі як маглі.
Вам дадзім па жмені бобу,
Каб з грашыма вы былі!

І насыплем у прыдачу
Вам арэхаў залатых,
Каб жыцця свайго задачы
Так вы лускалі, як іх!

На Каляды вам жадаем
Добра жыць, не бедаваць.
А ў наступным годзе прыйдзем
Зноў да вас калядаваць!

на кручоная пярэлыца і намерыўся па прыступках узнімацца наверх, на свой паверх.

— Хвіліначку! Не Ліду сваю... Ёлку падвешу.

— Ну, даеш! Напалохаў ты мяне. Падумалася, гэты страшны вірус да мазгоў тваіх ужо дабраўся.

— Не дабярэцца... Пра ёлку думаю: ёй лепш будзе вісець, чым стаяць. Тады круціцца зможа. А ў вашай падлозе застаецца невялікая плешка. Ад цвіка. Мы пафарбуем яе, плешку гэтую...

— Пафарбуем, пафарбуем... — настрой вяртаўся да суседа. — У такім разе пайду хлеб хутчэй даядаць. Увесь падбярэ... Калі Рыга ў магазін пойдзе, я сігнал дам. Трымай напатагове свой мабільнік! І малаток не згубі.

— Заўсёды будзе пры мне...

Памкнуліся мы зноўку паціснуць па звычцы адзін аднаму рукі, але адначасова тармазнулі. Локцыямі і нагамі зрабілі лёгкі «кантакт», пасля чаго і разыхліся.

А праз якую гадзіну ўсё было скончана. План здзейсніў на ўсе сто. Я маю на ўвазе працэнтаў.

І вось ён — цуд! У нашай кватэры рознакаляровымі агеньчыкамі-лямпачкамі і шматлікімі цацкамі зазаяла ёлка. Яна папарвалася без усялякіх электраматораў і розных іншых прыстасаванняў. Толькі крані пальцам...

Любуюся! Да салюта яшчэ далёка, але ж перамога адбылася, факт.

— Ур-р-р-а-а! — крычу на ўсю моц. — Паставілі!.. Не-е, падвесілі!..

Тут нехта і тычкае пальцам мне ў нос — робіць «пі-пі». А потым наогул далонь, — ну не мая, дакладна! — накрыва лоб. Добра, што не рот, думаю...

— Трымаецца! Круціцца... Ёлкі-палкі...

— Супакойся і не крычы, соня... Хопіць дрыгнуць. Дзень даўно распачаўся.

— Дзе гэта я?

Уздыхаю галаву, азіраюся.
Дзіва-дзіўна! На ўскрайку ложка сядзіць Ліда. І лыбіцца ўсімхаецца.

— Што, не тая Снягурка? Лепшую сасніў...
— А ёлка дзе? Якая павалілася. А потым я яе падвесіў...

— Хвала Богу, добрыя сны табе ў галаву лезуць, таму дарую... Можаш не хвалявацца. Я сама паставіла. І прыбрала... Дзеткі дапамагалі.

Я выцёр з ілба халодны пот: трэба ж такому прысніцца!.. У зале стала сапраўды прыбраная ёлка-прыгажуня.

На душы стала лёгка-лёгка. Бо наперадзе было 365 дзён спакойнага жыцця.

Да наступнага Новага года.

А вы на Куццю што рабілі?

Па добрай традыцыі, якая вядзе сваю гісторыю ад 2009 года, у Нацыянальным акадэмічным Вялікім тэатры оперы і балета Рэспублікі Беларусь прайшоў XI Мінскі міжнародны Калядны оперны форум. Яго адкрыццё прыпала на 14 снежня. Завяршылася ж святочная дзень праз дзевяць дзён урачыстым гала-канцэртам зорак сусветнай оперы.

Рытуальны канон

Гісторыя ўрачыстасці бярэ свой пачатак дванаццаць гадоў таму, калі міжнародны оперны марафон упершыню быў зладжаны на Вялікай сцэне тэатральнай установы. З таго часу дырэкцыя тэатра стараецца праводзіць яго штогод. Мінулая зіма з-за эпідэміялагічных абмежаванняў стала для супрацоўнікаў вымушаным выключэннем, і менавіта па гэтай прычыне сёлетні форум лічыцца толькі адзінаццатым. Як бы там ні было, а традыцыю сустрэць Каляды опернымі спевамі па праве можна лічыць сталай. У рэшце рэшт, першы важны юбілей мінуў, другі ж дзясятка набірае абароты.

Даліла ў выкананні Анастасіі Малевіч.

За перыяд свайго існавання Мінскі міжнародны Калядны оперны форум, як і любая іншая паўнаважасная традыцыя, аброс вялікай колькасцю звычайў ды, больш за тое, займеў уласны рытуальны канон. Згодна з ім, гонар адкрываць урачыстае свята заўсёды адводзіцца прэм'ернай пастаноўцы. Ды і ўвогуле, так павялося, што тэатральны рэпертуар гэтымі днямі складаецца пераважна з навінак — спектакляў альбо зусім новых, альбо па меншай меры папярэдняга сезона. Іншая ўстойлівая практыка — са сцэны абавязкова гучыць улюбёная глядачамі «Кармэн». Сёлета, аднак, непераўздыдзены твор Жоржа Бізэ, якім калісьці адкрыўся першы ў гісторыі тэатра сезон, наведвальнікі форуму не пачулі...

Зрэшты, арганізатары опернага фестывалю такім чынам, хутчэй за ўсё, вырашылі асвятляць мерапрыемства і, даўшы глядачам адпачыць, выдзелілі больш месца пад новыя спектаклі. Затое найбольш значная падзея Каляднага форуму, якой, бясспрэчна, з'яўляецца завяршальны гала-канцэрт зорак сусветнай оперы, па-ранейшаму трымае марку. Да ўдзелу ў канцэрце запрашаюцца вядучыя салісты і дырыжоры з прэстыжных пляцовак блізкага і далёкага замежжа. У сёлетнім, напрыклад, узялі ўдзел выканаўцы, якім даводзілася выступаць у найлепшых тэатрах свету, артысты з Італіі і Расіі.

Казачная атмасфера

Падзеяй адкрыцця XI Мінскага міжнароднага Каляднага опернага форуму стала прэм'ера пастаноўкі «Самсон і Даліла» паводле оперы кампазітара Каміля Сен-Санса. Аднак за дзень да гэтага адбылася іншая, не менш значная, імпрэза: 13 снежня ў сталічным кінатэатры «Цэнтральны» прайшоў першы паказ фільма «Святлана Данілюк», створанага на студыі дакументальнага кіно «Летапіс». Стужка, паказ якой прымеркавалі да Каляднага форуму, прапанавала глядачам гісторыю жыцця легендарнай опернай спявачкі, народнай артысткі СССР, вядучай салісткі Вялікага тэатра Беларусі (з 1966 да 1986 года).

Як удавальніца моцнага мецца-сапрапа шырокага дыяпазону Святлана Данілюк, дзякуючы прыроднаму артыстызму і бліскавай творчай індывідуальнасці, на доўгія гады наперад стала ўзорам для выканаўцаў многіх знакавых партый:

Сцэна з прэм'ернага спектакля «Самсон і Даліла».

Кармэн (у оперы Ж. Бізэ), Разіны (у «Севільскім цырульніку» Дж. Расіні), Марыны Мнішак (у «Барысе Гадунове» М. Мусаргскага), Алесі (у аднайменнай оперы Я. Цікоцкага), Веранікі (у «Зорцы Венеры» Ю. Семянякі) і іншых. Аповед у біяграфічнай стужцы вядзецца ад імя сына Святланы Філіпаўны — Максіма Федасеева, рэжысёра і сцэнарыста дакументальнай карціны.

Праз дзень пасля кінатрэма яна адбылася не менш каханая тэатральная. На сцэне, дзе неаднойчы даводзілася выступаць знакамітай спявачцы, прэзентавалі «Самсона і Далілу». Партытура Каміля Сен-Санса ў спалучэнні з лібрэта яго заўсёднага папчніка Фердынанда Лемера ствараюць адну з найбольш тыражаваных опер у гісторыі музыкі. Тым не менш на падмостках Вялікага тэатра (зрэшты, як і ў Беларусі наогул) твор ставіцца ўпершыню. Біблейскі сюжэт аб каханні, здрадзе і моцы, схаванай у мужчынскіх валасах, нарэшце дабраўся да беларускага глядача.

Адказная задача стварыць сучаснае сцэнічнае ўвасабленне вечнай гісторыі выпала салістцы Вялікага тэатра заслужанай артыстцы Рэспублікі Беларусь Аксана Волкавай. Для прызнанай вакалісткі пастаноўка стала другой у кар'еры рэжысёрскай работай. У мінулым сезоне рэпертуар тэатра папоўніўся спектаклем «Вілісы. Фатум» (Джакама Пучыні), дзе яна выступіла ў якасці галоўнага пастаноўшчыка. Дарэчы, нашумелы дэбют, выкананы ў жанры оперы-балета, таксама быў прадстаўлены на сёлетнім Калядным форуме.

Вяртаючыся да свежай пастаноўкі, нельга не сказаць колькі слоў аб камандзе стваральнікаў новай версіі «Самсона і Далілы». У рэалізацыі амбіцыйнага праекта рэжысёры дапамагалі дырыжор-пастаноўшчык Алег Лясун, мастак-пастаноўшчык лаўрэат Расійскай нацыянальнай тэатральнай прэміі «Залата маск» Этэль Іошпа, хормайстар-пастаноўшчык народная артыстка Беларусі Ніна Ламановіч і балетмайстар-пастаноўшчык Вольга Костэль. Вядучыя вакальныя партыі дасталіся Дзмітрыю Шабеці, Івану Гынгазаву (іграюць Самсона ў розныя даты), а таксама Анастасіі Малевіч і Аксане Волкавай (роля Далілы).

Ажно келіхі звінелі

Пасля прэм'ерных паказаў «Самсона і Далілы» наведвальнікі чакаў сольны канцэрт Кацярыны Семянчук, салісткі Марыінскага тэатра і ўраджэнікі Беларусі. Закончыўшы Санкт-Пецярбургскую кансерваторыю ў 2001 годзе, таленавітая выканаўца пачала супрацоўнічаць з рознымі тэатральнымі ўстановамі Расіі і ў выніку спынілася на славу-тай Марыінцы. У той жа час, выступаючы на буйных пляцоўках свету (ад міланскага Ла Скала да Берлінскага дзяржаўнага оперы, ад Каралеўскага тэатра ў Мадрыдзе да Метраполітэн-оперы ў Нью-Ёрку), яна ніколі не забывалася пра Радзіму.

Дагэтуль на сцэне Вялікага тэатра Беларусі Кацярына Семянчук ужо выступала (і неаднойчы). Па прызнанні сусветна вядомай спявачкі, пляцоўку гэтую яна вельмі шануе. З дзяцінства палюбіла мясцовы рэпертуар, аўдыторыю, пампезную тэатральную залу, куды я прыводзіла бабуля. Гэтым разам салістцы Марыінскага тэатра выпала магчымасць, правёўшы сольны канцэрт па ўласнай праграме, прадэманстраваць усе нюансы свайго магутнага мецца-сапрапа. І, будзьце ўпэўнены, магчымасць гэтую яна скарыстае напоўніцу. Голас надзвычайнай моцы літаральна скалануў сцэны будынка ў той дзень!

Масавая сцэна са спектакля «Дзікае паляванне караля Стаха».

Прамінуюшы ўжо вядомыя чытачам спектаклі «Вілісы. Фатум» у пастаноўцы Аксаны Волкавай і «Фаўст» у пастаноўцы Ганны Маторнай, ненадоўга спынімся на «Дзікім паляванні караля Стаха», пастануленым усё той жа Ганнай Маторнай (водгукі на ўсе тры выходы ў папярэдніх нумарах газеты). Таямнічая атмасфера бессмяротнай музыкі Уладзіміра Солтана, загадкавая гісторыя, расказаная Уладзімірам Караткевічам, і казачная работа мастака-пастаноўшчыка Андрэя Меранкова (чаго толькі каштуец «зімовыя» эпизоды, эпизоды народнага калядавання) падарылі глядачам сапраўднае свята...

Святочны канцэрт

Што ж, мы ўшчыльную падабраліся да кульмінацыйнай падзеі XI Мінскага міжнароднага Каляднага опернага форуму. Завяршальны гала-канцэрт зорак сусветнай оперы з помпай прайшоў 22 снежня ў Вялікай (адпавядаючы маштабу падзеі) зале тэатральнай установы. У канцэрце ўзялі ўдзел вакалісты з Марыінскага тэатра і Вялікага тэатра Расіі. Сярод знаных гасцей форуму — Кацярына Семянчук, Магерам Гусейнаў, Уладзіслаў Сулімскі, Гадэрдзі Джанелідзе і Венера Гімідзіева. Вядома, гаспадар мерапрыемства, Вялікі тэатр Беларусі, таксама парадаваў галасамі сваіх вядучых салістаў...

Анастасія Масквіна, Аксана Волкава, Станіслаў Трыфанаў, Марта Данусевіч, Тарас Прысяжнюк, Алена Золава, Андрэй Сялюцін, Аляксандр Міхнюк і Дзмітрый Шабеці яркава прадэманстравалі свае вакальныя здольнасці. Са сцэны гучалі найлепшыя арыя з твораў Дж. Расіні, В. А. Моцарта, Ш. Гуно, Дж. Вердзі, Дж. Пучыні, К. Сен-Санса, Ж. Бізэ і іншых класікаў. За пультам працаваў галоўны дырыжор італьянскага сімфанічнага аркестра *Magna Grecia* Джанлука Марчана... Хочацца падзякаваць арганізатарам Каляднага форуму за ўнікальную магчымасць сустрэць зімовыя святы пад гукі вядомых опер. Чудоўная гэта задума — сустрэць Каляды опернымі спевамі!

Тэлеграма ў нябёсы

Закончыў зямное жыццё шчырай душы Чалавек, таленавіты дзіцячы пісьменнік, стваральнік Расійскага дзіцячага фонду і Міжнароднай асацыяцыі дзіцячых фондаў Альберт Анатольевіч Ліханаў. Яго кнігі мільённымі тыражамі разышліся па ўсім свеце. Яго імя ўпісана ў слаўную кагорту акадэмікаў расійскіх універсітэтаў.

Мы зналіся, сябравалі і рабілі агульную справу на карысць дзяцей звыш трыццаці гадоў. Яго шчырапрызнанне засведчана ў аўтографі на шасцітомніку: «Ніне і Владимиру Липским с благодарностью судьбе за долгое присутствие на непростой дороге нашего бытия — с поклоном и наилучшими пожеланиями. А. Лиханов. 4.11.2000 г., Минск».

Цяпер вось пішу слязлівыя словы на развітанне. Цяжка паверыць, што ніколі ўжо не пабачымся, не стэлефануемся. Ён застаўся ў памяці, сэрцы і ў кнігах. Хочацца нанова перачытаць шэдэўры выбітнага пісьменніка: «Галгофа», «Драўляныя коні», «Драматычная педагогіка», «Выпрабаванне», «Кікімара», «Ніхто», «Бацькоўская субота», «Філасофія дзіцінства»...

Дзве аповесці Альберта Ліханава я пераклаў на беларускую мову — «Дзяўчынка Усеадно» і «Мамчыны сынок». З любоўю і болей пісаў пісьменнік пра нялёгкае, часам трагічнае жыццё юных герояў.

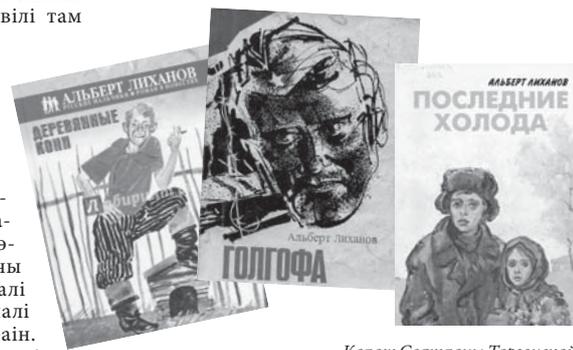
Іх лёс ён прапускаў праз сваё чулівае сэрца. А як жа яму вытрымаць слёзы дзяцей, якія трапілі ў бяду. Ён — сапраўдны рыцар Дзіцінства!

Альберт Ліханаў бываў у Беларусі, дакрануўся сэрцам да дзяцей, заложнікаў Чарнобыльскай трагедыі. Мы нават правялі ў Мінску сумесны пленум нашых дзіцячых фондаў, абмяркоўвалі гэтую праблему. З дапамогай Альберта Ліханава тысячы беларускіх дзяцей пабывалі ў многіх краінах Еўропы, паправілі там здароўе.

У майго духоўнага сябра было залатое, найдабрэйшае сэрца. Яго крэда — дапамагчы не агулам, а канкрэтным дзецям, пакрыўджаным лёсам. Адночы я давёў яму пра жыццёвую трагедыю Сашы Гушчы з Мінска. Яна маленькай трапіла ў пажарышча. Здавалася б, бяда непапраўная, а дзяўчынка невылечная. Але з гэтым не хацелася мірыцца. Беларускі дзіцячы фонд і фонд Ліханава ў Маскве садзейнічалі таму, што за жыццё Сашы Гушчы пачалі змагацца найлепшыя медыкі нашых краін. Адбыліся аперацыі і ў ЗША. Усе разам адолелі страшную бяду, а найбольшую мужнасць праявіла сама Саша Гушча.

Пра Альберта Ліханава як грамадскага дзеяча і сьліннага пісьменніка можна расказаць шмат. Мы жылі з ім аднымі клопатамі пра нашых юных спадчыннікаў. Ён заслужана атрымаў адну з вышэйшых узнагарод Рэспублікі Беларусь — ордэн Францыска Скарыны.

Горка і крўўна пісаць пра Альберта Анатольевіча ў мінулым часе. Судыцца толькі тое, што яго жыццё стала прыкладам для мноства паслядоўнікаў не толькі ў Расіі і Беларусі, але ў многіх краінах свету. Яго кнігі — прадметныя ўрокі выхавання чалавечнасці, гонару і чыстага сумлення. Яго дабрыва і шчодрасць — урокі для новых пакаленняў дабрачыннікаў. Веру, яны аддадуць свае сэрцы дзецям, як гэта рабіў нястомны руплівец і абаронца Дзіцінства.

Калаж Святланы Таргонскай.

ва, незабыўны Альберт Анатольевіч Ліханаў. Было б справядліва, калі б адно з выдавецтваў Беларусі выдала зборнік апавесцей Альберта Ліханава для сучасных дзяцей. Хай жа і яны адчуць, што жыў на зямлі Чалавек, які лічыў святой, божай справай служыць Дзецям.

Уладзімір ЛПСКІ

Яе галактыка

На 61-м годзе пайшла з жыцця Ірына Цуканавая-Бірукова, якая была нязменным членам Мінскага амаатарскага літаратурна-музычнага аб'яднання «Галактыка», уваходзіла ў яго кіраўніцтва. Як творчая асоба брала ўдзел ва ўсіх выпусках літаратурных альманахаў аб'яднання.

Нарадзілася Ірына Аркадзьеўна ў 1961 годзе ў Астравыцкім гарадку Мінскага раёна. Скончыла архітэктурна-будаўнічы тэхнікум. Працавала ў адным з НДІ г. Мінска.

Маючы адукацыю архітэктара, прыгожа, «па-архітэктурнаму» ладзіла адносіны з членамі аб'яднання. З дзіцінства любіла спяваць, іграла ў школьным тэатры, стала актрысай народнага тэатра малых форм «Альянс», дзе іскрава раскрыўся яе цудоўны талент пераўвасаблення.

У літаратуру прыйшла параўнальна на даўна і заявіла пра сябе выдатнымі твораў і жанры малой прозы, а таксама дзіцячымі. Адзначылася і ў складанні вершаў. Кожную вольную хвіліну Ірына аддавала літаратурнай творчасці.

Да таго ж Ірына была профі ў паэтычнай дэкламацыі, пра што сведчыць дыплом XXXIII адкрытага конкурсу аўтарскай песні, пазыі і візуальных мастацтваў «Віцебскі лістапад — 2019». Шмат паэтаў у яе вучылася гэтаму майстэрству. А з якой асадай яна дэкламавала творы беларускіх аўтараў!..

Да стварэння «Галактыкі» Ірына Цуканавая-Бірукова была актыўным удзельнікам літаратурных клубаў «Экватар», «ЛітЭра» і інш.

Летась у выдавецтва «Каўчэг» выйшла яе кніга апавяданняў і казак «Залатое сэрца», напоўненая святлом і любоўю.

Як мастацкі кіраўнік літаратурна-музычнага аб'яднання адказна падыходзіла да падбору рэпертуару. Маючы добры густ і арганізатарскі талент, магла лёгка зрэжысраваць любую канцэртную праграму, дзе глядачам раскрывалася ўнутраная прыгажосць выканаўцы, бясконнасць і шматграннасць яго творчага патэнцыялу.

Шмат тэматычных канцэртаў, літаратурных сустрэч і прэзентацый новых кніг аўтараў прайшло ў «Экватары» і «Галактыцы» з удзелам Ірыны. А колькі было яе індывідуальных выступленняў ад імя «Экватара» і «Галактыкі» ў Мінску, Мінскай, Гомельскай і Гродзенскай абласцях...

Ірыну горача віталі вайскоўцы, мытнікі, чытачы бібліятэк, навушчыні Дома афіцэраў, Дома ветэранаў... Песня «Малітва» ў выкананні І. Цуканавой-Біруковай была кульмінацыйным нумарам кожнага ўрачыстага мерапрыемства Беларускага грамадскага аб'яднання «Ветэраны Чарнобыля».

Ірына была поўная сіл, натхнення і творчай энергіі для ажыццяўлення ўсяго задуманага.

Акрамя кіраўніцтва «Галактыкай», з'яўлялася суаўтарам розных праграм, вядучай гасцёўні «Радасцея» — яшчэ аднаго літаратурна-музычнага праекта, які ўнёс свой

нацыянальны каларыт у культурнае жыццё мінчан. Праект знаёміў гасцей з народнымі святамі і традыцыямі (Дабравешчанне, Саракі, Лельнік, Вялікдзень, Радаўніца, Сёмуха, Купалле, Пакравы), танцамі, спевамі і народнымі строямі беларусаў, украінцаў, рускіх, цыганцаў, з жыццяпісам сусветна вядомых спевакоў. Ірына прапаноўвала гульні, выцягвала гасцей спяваць вясёлыя прыпеўкі, запальвала сваім энтузіязмам.

Падчас пандэміі, калі творчыя сустрэчы былі толькі ў рэжыме анлайн, яна адкрыла ў сабе талент фотамастака, пра што сведчаць выдатныя фатапейзажы Лошыцкага парку.

У найбліжэйшы час рыхтуецца да друку яшчэ адна кніга твораў Ірыны Цуканавой-Біруковай, аб якой яна так марыла. Магчыма, з'явіцца дыск з яе спевамі.

У сэрцах гарачых прыхільнікаў беларушчыні і аб'яднання «Галактыка» Ірына назаўсёды застанецца светлай з'явай жыцця.

Кацярына МЯШКОВА

Адданы навуцы

На даўна перастала біцца сэрца Пятра Брыгадзіна, доктара гістарычных навук, прафесара, заслужанага работніка адукацыі.

Пётр Іванавіч з'явіўся на свет 24 жніўня 1949 г. у вёсцы Молада Іванаўскага раёна ў сям'і, дзе выходзіла часта дзяцей. Усе дзеці паступілі ў Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт. Пётр Брыгадзін стаў студэнтам гістарычнага факультэта.

З 1988 да 1996 г. — прарэктар па вучэбнай рабоце, загадчык кафедраў гісторыі Беларусі БДУ. У 1995 годзе абараніў доктарскую дысертацыю «Эсэры ў Беларусі (канец XIX ст. — люты 1917)». У наступным годзе яму было прысвоена званне прафесара. У 1996—2000 гг. выконваў абавязкі першага прарэктара БДУ, рэктара Рэспубліканскага інстытута вышэйшай школы.

З ліпеня 2000 г. — рэктар Акадэміі кіравання пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь, з кастрычніка 2001 г. — міністр адукацыі Рэспублікі Беларусь. З 2003 да 2018 гг. працаваў дырэктарам Дзяржаўнага інстытута кіравання і сацыяльных тэхналогій БДУ, апошнія тры гады кіраваў Інстытутам бізнесу БДУ.

Пётр Брыгадзін зрабіў значны ўнёсак у навуку па наступных кірунках: гісторыя Беларусі XIX—XX стст., палітычная гісторыя Беларусі, праблемы дзяржаўнага кіравання. Апублікаваў амаль сотню навуковых прац па гісторыі, тэорыі кіравання, сацыялогіі. У яго спадчыне — 10 манаграфій, 12 падручнікаў і навуковых дапаможнікаў. Пакінуў пасля сябе навуковую школу. Чатыры вучні папоўнілі доктарскі корпус. Сем прадстаўнікоў навуковай школы сталі кандыдатамі навук.

Міхаіл СТРАЛЕЦ

Простыя рэчы

Пачуцці, якім тысячагоддзі

Напярэдадні Каляд у даўнія часы часта паказвалі батлеечныя спектаклі па мястэчках і вёсках Беларусі. Цяпер батлейку паглядзець можна ў Беларускай хатцы і Літаратурным музеі Максіма Багдановіча, Дзяржаўным музеі гісторыі тэатральнай і музычнай культуры Рэспублікі Беларусь, Гасцёўні Уладзіслава Галубка, дый часам ладзяцца спецыялізаваныя батлеечныя фестывалі. Сённяшняя размова з батлейшчыцай, падчас выступлення якой глядачы забываюць, дзе яны насамрэч знаходзяцца, пераносыцца ў атмасферу часу, які стварэа Ірына Мышкавец, вядучы навуковы супрацоўнік Літаратурнага музея Максіма Багдановіча.

Ірына Мышкавец з юнымі глядачамі.

які паказваюць групы людзей: у іх адзін ці два персанажы. У нас жа батлейшчыкі працуюць самастойна і мусяць гаварыць рознымі галасамі за кожнага персанажа. Цяпер адчуваюць вяртае задавальненне, калі пасля паказу дзеці пытаюцца: няўжо гэта ўсё гаварылі вы? Бо паступова вучылася валодаць рознымі галасамі і падтрымліваць іх да канца спектакля: нізкі голас — Ірада, чысты, высокі — у Анёла, трохі гнусаваы, які ўвесь час мяняецца, — у чорта...

— **Батлеечныя мастацтва — сапраўдны тэатр! Гэта ваш першы падобны досвед?**

— З дзіцячага садка ў мяне добрая памяць на вершы: пакуль дзеці вучылі кожны свае чатыры радкі, я вивучвала з імі ўвесь сцэнарый. Выхавальніца ставіла мяне вядучай альбо выканаўцай розных роляў, акрамя таго, я заўжды дапамагала тым, хто выходзіў на сцэну. Аднойчы, калі ў дзіцячым садку захварэла дзяўчынка з доўгімі косамі, прызначаная на ролю Снягурчкі, я «вырагавала» спектакль — мяне папрасілі змяніць хворую дзяўчынку, хоць і не мела доўгіх валасоў...

— **Як цяпер успрымаюць гэты старадаўні тэатр?**

— Групы бываюць розныя. Калі пашчасціць трапіць з імі на адну хвалю, атрымліваецца далучанасць да спектакля. Каб дамагчыся гэтага, мае паказы зварываюцца агульнымі танцамі: удзельнічаюць усе. Падчас прагляду маленькія глядачы тупаюць ножкамі, пляскаюць у ладкі. Падмаюць ручкі і гайдаюць імі, адказваюць на пытанні. І калі пасля такіх агульных дзей батлейшчыкі выходзіць з льялкай на паклон, то зазвычай і бачыць шчаслівыя вочы глядачоў.

— **Што да рэпертуару: казкі, хоць і застаюцца адны і тыя ж, але з часам трансфармуюцца...**

— Доўгі час гэта для мяне было праблемай: здавалася, што не магу паказаць батлейку так, як паказвалі да мяне, — занадта высокі ўзровень. Потым, калі бачыла цалкам аўтэнтычныя батлейкі, перажывала, што не магу паглыбіцца ў аўтэнтыку настолькі глыбока (гэта і касцюм, і жывыя музыкі) і застаюся ў сучаснасці. Але з цягам часу зразумела, што гэта розныя тыпы батлеек: альбо поўнае паглыбленне, і тады глядач бачыць так, як было стагоддзі таму, альбо часткова: ёсць батлейшчыкі, якія спрабуюць адаптаваць тэксты пад сучаснасць, музыка выкарыстоўваецца ў запісах, замест свечак — led-святільнікі. І гэты момант у батлейцы выглядаюць арганічна! Пачала ўкрапаваць пэўныя сучасныя моманты і ў тэксты. Напрыклад, у сцэны пра Мацея і Доктара, калі апошні слухае пацыента, мой персанаж гаворыць: «Гэта не ковід!» Змест фразы Мацея аб тым, што ён аб'ёўся куццямі і ў яго баліць живот (а дзеці не разумеюць, што такое куцця), я вырашыла казаць: «Аб'ёўся сасіска!» — і тады дзеці смяюцца, бо перажывалі падобнае і ведаюць, як гэта. Тым не менш, выступаючы перад глядачамі, не забываю казаць, што хаця гэтыя прагэс ідзе наперад, але ў чалавечых пачуццях застаецца тое ж, што было і тысячагоддзі таму: каханне — нянавісць, жыццё — смерць, багатая — бедная, разумная — дурная, барацьба добра са злом...

Таша ШПАКОЎСКАЯ

зваротная сувязь

Вандроўка блакітнай стралы

Канал «Культура» Беларускага радыё запрашае слухач літаратурна-мастацкіх і пазнавальных праекты. У нядзелю і чацвер увазе слухачоў — новы праект Навума Гальпяровіча «Развагі пра літаратуру». У рамках блока ранішніх праграм «У рытме дня» з 3 студзеня пачнуць выходзіць новыя праекты «Адным штрыхом» з вершамі і мініяцюрамі беларускіх аўтараў, а таксама «Ранішні серыял».

Праграма «Літаратурная анталогія» прапануе працяг рамана Фёдора Дастаеўскага «Злачынства і пакаранне» (да 200-годдзя з дня нараджэння класіка рускай літаратуры) у выкананні Алега Вінярскага. У «Радыёбібліятэцы» твор Чарла Дзікенса «Калядны харал», чытае заслужаны артыст Рэспублікі Беларусь Уладзімір Рагаўцоў. У вяршэрні эфіры выхадных у праекце «Літаратурныя гісторыі» слухачоў чакаюць апавяданні беларускіх і замежных аўтараў. Для аматараў паэзіі праграма «Прачудным радком» прапануе вершы Раісы Баравіковай.

Змест перадачы «Радыётэатр плюс» у суботу і нядзелю пад знакам 20-годдзя «Культуры» складуць творы, запісаныя

на канале ў мінулыя гады: радыёспектакль «Танец з рапірай» па п'есе Ягора Конева і радыёверсія спектакля Рэспубліканскага тэатра беларускай драматургіі «Беларусь. Дыдактыка».

Юным прыхільнікам мастацкага вшчання канал «Культура» прапануе ў выхадныя праект «Дзіцячы радыётэатр» — заканчэнне пастановы «Прот афаліны» паводле Паўла Місько, спектаклі «Падарожжа Блакітнай стралы» паводле Джані Радары і «Краіна Мурлындый» паводле Аляксея Кірносавы. Чытанні ладзіцца па буднях у межах праекта «Дасціпныя. Насямомыя. Кемлівыя». Гэтымі днямі гучыць твор Уладзіміра Ліпскага «Закаханы трэцякласнік». Штовечар у 21.00 для маленькіх выходзіць «Вячэрняя казка».

Публіцыстычны суботні праект «Кнігарня» пазнаёміць з літаратурнымі падзеямі і навінкамі беларускіх выдавецтваў, а таксама са зместам свежага нумара штотыднёвіка «LiM».

У нядзелю і сераду на «Культуры» выходзіць радыёверсія тэлеперадачы Навума Гальпяровіча «Суразмоўцы». Гэтым разам — гутарка з паэтэсай Настассяй Нарэйкай.

1 студзеня — 105 гадоў з дня нараджэння Ільі Берліна (1917—1968), фатограф.

1 студзеня — 110 гадоў з дня нараджэння Генрыха Бржазоўскага (1912—2006), жывапісец.

1 студзеня — 90 гадоў з дня нараджэння Яўгена Каршукі (1932—2018), празаіка.

1 студзеня — 85 гадоў з дня нараджэння Пятра Сушко (1937—1996), паэта, перакладчыка.

1 студзеня — 80 гадоў з дня нараджэння Юрыя Грыгор'ева (1942—1973), кампазітара.

1 студзеня 80 гадоў з дня нараджэння Алега Хадзькі (1942—2021), мастацтвазнаўца, педагога.

1 студзеня 75 гадоў спаўняецца Віталю Баркоўскаму, рэжысёру, заслужанаму дзеячу мастацтваў Рэспублікі Беларусь.

1 студзеня 75-годдзе святкуе Георгій Марчук, празаік, драматург.

1 студзеня — 75 гадоў з дня нараджэння Марыі Філіповіч (1947—2003), празаіка.

1 студзеня — 75 гадоў з дня нараджэння Анатоля Кудраўцава (1947—2002), драматурга, празаіка.

1 студзеня 75-годдзе святкуе Аляўціна Масіенка, мастак тэатра, жывапісец.

1 студзеня 75 гадоў спаўняецца Яўгену Хвалею, паэту, крытыку, публіцысту.

1 студзеня — 70 гадоў з дня нараджэння Уладзіміра Адамушкі (1952—2020), вучонага-гісторыка, ганаровага архівіста Беларусі.

2 студзеня 70-гадовы юбілей адзначае Юрый Мядзведзеў, скульптар.

3 студзеня — 95 гадоў з дня нараджэння Тамары Глушак (1927—2013), мовазнаўца-германіста.

3 студзеня 75-годдзе святкуе Васіль Гітвіч, празаік.

4 студзеня 75 гадоў спаўняецца Уладзіміру Браілоўскаму, кампазітару, педагогу.

4 студзеня — 70 гадоў з дня нараджэння Васіля Рагаўцова (1952—2016), мовазнаўца, паэта.

5 студзеня — 115 гадоў з дня нараджэння Кастуся Губарэвіча (1907—1987), заслужанага дзеяча мастацтваў БССР.

5 студзеня — 80 гадоў з дня нараджэння Валянціна Врагава (1942—2013), рэжысёра тэатра і кіно.

5 студзеня 75-годдзе адзначае Іван Клімяноў, празаік.

5 студзеня — 75 гадоў з дня нараджэння Валерыя Юркова (1947—2001), графіка, жывапісец.

6 студзеня — 110 гадоў з дня нараджэння Льва Абелівіча (1912—1985), кампазітара, заслужанага дзеяча мастацтваў БССР.

6 студзеня — 110 гадоў з дня нараджэння Яўгена Палосіна (1912—1981), народнага артыста БССР, народнага артыста СССР.

6 студзеня 80-гадовы юбілей святкуе Мікалай Кір'еў, мастак, заслужаны дзеяч культуры Рэспублікі Беларусь.

6 студзеня 75-годдзе адзначае Ірына Галавацкая, жывапісец.

7 студзеня — 115 гадоў з дня нараджэння Соф'і Друкер (1907—1984), народнай артысткі БССР.

7 студзеня — 115 гадоў з дня нараджэння Міхаіла Рыўкіна (1907—1993), заслужанага дзеяча культуры РСФСР. З 1953 г. жывіў у Расіі.

7 студзеня — 105 гадоў з дня нараджэння Васіля Юневіча (1917—1977), опернага спевака, заслужанага артыста БССР.

7 студзеня 75-годдзе святкуе Валерый Шухкевіч, акцёр, заслужаны артыст Рэспублікі Беларусь.

7 студзеня 70-гадовы юбілей адзначае Уладзімір Коваль, мовазнавец.

Календар падрыхтаваны Беларускім дзяржаўным архівам-музеем літаратуры і мастацтва.

Мінскае гарадское аддзяленне Саюза пісьменнікаў Беларусі запрашае: 5 студзеня — на пасяджэнне студыі юных літаратараў «Малінаўскае галасе» пры дзіцячай бібліятэцы № 15 (вул. Слабадская, 27) (12.00).

Выходзіць з 1932 года

Заснавальнікі: Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь, грамадскае аб'яднанне «Саюз пісьменнікаў Беларусі», рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова «Выдавецкі дом "Звязда"»

Галоўны рэдактар Аляксей Іванавіч ЧАРОТА

Рэдакцыйная камісія: Таццяна Арлова Алякс Бадак Дэаніс Барскоў Віктар Гардзеі

Уладзімір Гіналімёдаў Волга Дадзімава Жана Запарыцка Анатоль Казлоў Анатоль Крайдзіч Віктар Кураш

Алесь Марціновіч Вячаслаў Нікфараў Мікалай Чарнігін Іван Чарота Іван Штэйнер

Адрас рэдакцыі: Юрыдычны адрас: 220013, Мінск, вул. Б. Хмяльніцкага, 10-а E-mail: info@vziazda.by

Адрас для карэспандэнцыі: 220034, Мінск, вул. Захарова, 19 E-mail: lim_new@mail.ru Адрас у інтэрнэце: www.vziazda.by

Тэлефоны: галоўны рэдактар — 325-85-25 наменскі галоўнага рэдактара — 319-79-85, 224-66-74 адказны сакратар — 377-99-73 аддзел крытыкі і бібліяграфіі — 317-20-98 аддзел прозы і паэзіі — 317-20-98

аддзел мастацтва — 317-20-98 бухгалтэрыя — 311-17-16

Выходзіць раз на тыдзень у пятніцу.

Падпісны індекс: 63856 — індывідуальны; 63815 — індывідуальны льготны для настанікаў; 638562 — ведамасны; 63880 — ведамасны льготны.

Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі сродку масавай інфармацыі № 7 ад 10.12.2012, выданае Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Выдавец: Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова «Выдавецкі дом "Звязда"». Дырэктар — галоўны рэдактар Аляксандр Мікалаевіч ПАРЛЮКЕВІЧ Нумар падпісанні ў друк 30.12.2021 у 11.00 Ум. друку арж. 3/72 Наклад — 639

Друкарня Рэспубліканскага ўнітарнага прадпрыемства «Выдавецтва «Беларускі Дом друку»» ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004 г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 79/1. Індэксы 220013 Заказ — 3137 Д 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Руплікі прымаюцца толькі ў электронным выглядзе (праграма Microsoft Word), не вяртаюцца і не рэцэнзуюцца. Пазіцыя рэдакцыі можа не супадаць з меркаваннем аўтара публікацыі. Аўтары нясуць адказнасць за факты, якія прыводзяцца ў публікацыі, у адпаведнасці з законадаўствам Рэспублікі Беларусь.

ISSN 0024-4686

